

EXPERTERNA: FÖRSÄMRA LÄGE KRÄVER MYCKET MER AV SVERIGE

Patrik Oksanen
Resident senior fellow Frivärld

Sammanfattning

- Det säkerhetspolitiska läget kommer att bli sämre, ingen av de 21 tillfrågade experterna tror att en förbättring sker till 2030, i alla fall inte utan mycket stora ansträngningar av det kollektiva väst, vilket tillsammans med en som svarat oförändrat får ses som de mest optimistiska svaren. 16 av 21 spår försämring, där Sveriges deltagande i väpnad konflikt inte kan uteslutas, och där det också varnas för global säkerhetskollaps orsakad av framför allt Kina och Ryssland aggressioner tillsammans med demokratiernas tillkortakommanden.
- Försvarsberedningens mål om 2,6 procent av BNP till 2030 är alldeles för lågt. Endast från två experter i grannländer, som uttrycker sig diplomatiskt, så kan det tolkas att försvarsberedningen får godkänt. 16 säger att det krävs mer, av dessa vill fem experter se minst 4 procent eller mer 2030. Det är första gången i svensk debatt som det kommer så höga och starka krav på ökning av försvarsbudgeten. Det får betraktas som ett paradigmskifte. Tre har inte svarat på frågan.
- Försvarsberedningens, och regeringens, ambition på 15 miljarder kronor till civilt försvar bedöms som otillräckligt. Sverige behöver även snabbt åtgärda infrastruktur, möta hybridhot här och nu och förbereda sig snabbt för en mycket tuffare framtid.
- Rapporten bygger på 21 enkätsvar från experter i Danmark, Estland, Finland, Norge och Sverige under juli och augusti.

Patrik Oksanen är resident senior fellow vid Frivärld. Patrik är verksam som frilansjournalist, författare och föreläsare, samt ledamot av Kungliga Krigsvetenskapsakademien och Kungliga Örlogsmannasällskapet.

Inledning

Det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget konstaterade statsminister Ulf Kristersson redan förra sommaren.¹ Samma formulering finns med i den säkerhetspolitiska strategin som presenterades under sommaren av regeringen.

Det går inte att betona för mycket av allvaret i det säkerhetspolitiska läget. Mänskligheten har tagit sjumilakliv in i osäkerhetens tidsålder där en rad olika geopolitiska spänningar och konflikter har lagts på varandra. Samtidigt spår andra stora rupturer på oron, såsom klimatförändringar och snabb teknikutveckling. Det är i allt mer ökande kaos som Ryssland, Kina, Iran och Nordkorea ser möjligheter att flytta fram sina positioner, ändra gränser och att skriva om reglerna för världen. Det enda förutsägbara är svårförutsägbarheten, och att det inte kommer att bli som förut.

I den nya och mer kaotiska världen har några saker blivit allt viktigare:

- Hybridverktyg för att försvaga motståndare, blir allt viktigare. Hoten blir alltmer sammanvävda, komplexa och prövar samhället brett, från kabelsabotage till cyberangrepp, via påverkanskampanjer och uppköp.
- Hård makt har återigen fått större betydelse efter en lång tid där mjuk makt varit dominerande, något som också gjort avtryck i vårt eget tänkande. Det svenska Natomedlemskapet är ett exempel på skiftet. Samtidigt krävs tillräcklig kapacitet för att vara uthållig; för att därigenom uppnå avskräckning, verka stabiliserande och bevara freden.

- Kraftig ökad kapacitet i försvarsindustrin är avgörande i det industrikrig som Rysslands angrepp på Ukraina har utvecklats till. Ett krig där Kina också stödjer Rysslands industriproduktion aktivt. Kina beskrivs av Nato som en möjliggörare för Rysslands krigföring.
- Ekonomisk säkerhet blir viktigare; det betyder allt från att skydda sig mot cyberstölder och spionage som mot företagshemligheter, men också att skydda ekonomin mot ensidiga beroenden, statliga prisdumpningar, fientliga investeringar i infrastruktur och skydda sjöfartsleder.

Ledande företrädare för svenska myndigheter uttrycker sig i termer som förkrigstid.² Förkrigstid är också ordet som Polens premiärminister Donald Tusk använder för nuläget, det värsta läget sedan andra världskriget: *"Bokstavligen är alla scenarion möjliga. Jag vet att det låter förödande, särskilt för den yngre generationen, men vi måste mentalt vänja oss vid den nya tiden, förkrigstiden."*³

Under våren uppmanade EU:s utrikeschef Josep Borrell medlemsländerna att ta sin hårda säkerhet på allvar. *"Kriget tornar upp sig. Ett högintensivt konventionellt krig i Europa är inte längre en fantasi."*⁴

Det allvarliga läget avspeglar sig inte minst i hur grannländer förbereder sig. Polen passerar 4 procent av BNP i försvarsutgifter i år, och kommer att nå 5 procent nästa år. Estland kommer att nå 4 procent av BNP inom två år (eller tidigare), Litauen planerar för 3 procent 2025.⁵ Natos 2 procentsmål, som togs på toppmötet 2014, uppnås i år av alla utom åtta länder.⁶

1. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kristersson-allvarligaste-laget-sedan-andra-varldskriget>

2. Däribland MSB:s GD Charlotte Petri Gornitzka i podden Höjd Beredskap.

<https://www.aftonbladet.se/ledare/a/kw30av/vad-betyder-det-att-leva-i-en-forkrigstid>

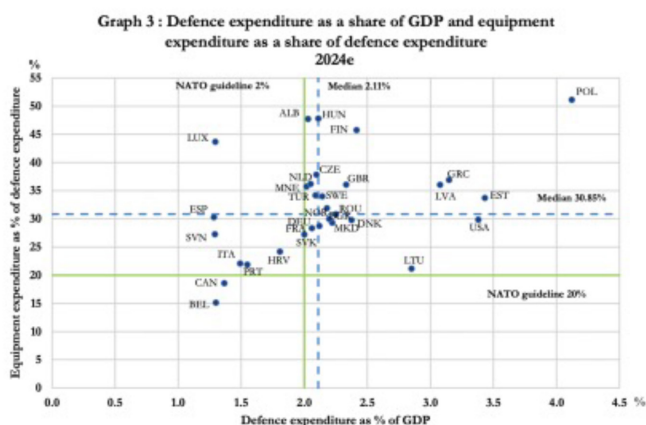
3. <https://www.bbc.com/news/world-europe-68692195>

4. <https://omni.se/eu-s-utrikeschef-storkrig-i-europa-inte-en-fantasi/a/3EL8qX>

5. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-07-24/estonia-targets-4-of-gdp-for-defense-spending-to-deter-russia>

6. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/6/pdf/240617-def-exp-2024-en.pdf

Frivärld rekommenderade i en rapport i juni 2023 att försvarsbudgeten behöver ligga på minst 3 procent av BNP som planeringshorisont till 2035, alltså genomsnittet mellan 2023-2035 behöver ligga på 3 procent (enligt Natos beräkningsgrund). Därutöver föreslog Frivärld minst 100 miljarder kronor i investeringsfond för snabba materielinköp.⁷

Tabell hämtad från Natos rapport om försvarsutgifter

I Sverige konstaterade Försvarsberedningen redan för över sex år sedan att väpnat angrepp kan inte uteslutas, rapporten i juni 2023 döptes till Allvarstid och på Folk och Försvars rikskonferens 2024 påminde ministern för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin att det kan bli krig och ställde frågan "vem är du om kriget kommer?"⁸

Det är i den här säkerhetspolitiska miljön som Frivärld ställt frågor till 21 försvars- och säkerhetspolitiska experter i Danmark, Estland, Finland, Norge och Sverige inför den försvarsproposition regeringen lägger fram i oktober och som riksdagen klubbar senare i höst.

Svaren på hur experterna ser på det säkerhetspolitiska läget är ingen rolig läsning. Bilden som framträder är i bästa fall mörkgrå med stora risker gåendes mot nattsvart där en del

anför att vi redan är i ett "hegemoniskt krig" eller att den väpnade konflikten kommer att nå Sverige, där det enda ljuset finns om man betraktar läget i ett väldigt snävt perspektiv. Vi kommer till ett sådant snävt ljus svar allra sist i lägesbilden.

"Rysslands återuppväckta imperieambitioner där en hänsynslös användning av militära maktmedel utgör ett sätt att nå politiska mål är en återgång till en politik och ett tänkande som påminner starkt om Nazitysklands och Sovjetunionens under trettio- och fyrtiotalen", menar **Karlis Neretnieks**, ledamot av Kungliga Krigsvetenskapsakademien och tidigare generalmajor och rektor för Försvarshögskolan.

30-talet återkommer även i svaret från **Anders Åslund**, senior fellow Frivärld och adjungerad professor vid Georgetown University: "Putin är uppenbarligen inställd på att regera på grundval av krig så länge han stannar vid makten - precis som Hitler från 1938. Det är av fundamental betydelse för resten av Europa att Ukraina vinner kriget mot Ryssland. Annars kommer Ryssland att attackera andra länder, sannolikt först Moldavien och sedan andra stater."

Slutsatsen av detta blir att "läget är allvarligt", som är den korta och kärnfulla sammanfattningen från finländske professor **Stefan Forss** som också citerar president Niinistö från i somras om att "fredens tid är förbi." En lägre tröskel, från auktoritära stater, när det gäller en väpnad konflikt för att de ska nå sina syften skapar ett "bekymmersamt" läge som "bör tas på största allvar" säger Odd Werin, ordförande KÖMS, Kungliga Örlogsmannasällskapet, som pekar på att "den regelbaserade internationella samexistensen försvagas och utmanas av den starkes rätt."

7. https://frivarld.se/wp-content/uploads/2023/06/Natomedlemsskap_4.pdf

8. <https://www.gd.se/2024-01-08/vem-ar-du-gavlebo-om-kriget-kommer>

Det här läget, menar **Karen-Anna Eggen**, forskare vid Forsvarets høgskole i Norge har ”potensiale til å dramatisk forverre seg som følge av for svak støtte til Ukraina. ...Det hjelper ikke med store investeringer om vi er for avskrekket i møte det Russland og andre revansjonistiske aktører.” Den finländske oberoende försvarsanalytikern **Robin Häggblom** understryker hybridhoten som inte längre är teoretiska: ”Redan här och nu ser vi att Ryssland aktivt kartlägger kritiska funktioner i vårt samhälle och inte drar sig för att använda våld, inklusive sabotage, anlagda bränder, och lönnmord, i västländerna för att uppnå sina mål. Risker för ett storkrig i Europa som drar med Sverige är högre än den varit på åtminstone ett halvsekel.” Att vi redan är i hybridkonflikt påpekas av **Hans Tino Hansen**, vd och grundare av Risk Intelligence A/S, där vi på cyberområden är i daglig konflikt.

Europa står inför flera samtidiga utmaningar svarar professor **Kjell Engelbrekt** vid Försvarshögskolan: ”Vi har en allvarlig, tredubbel utmaning inom säkerhetspolitiken där den Ryska Federationens krig mot Ukraina utgör det mest omedelbara hotet. Men i ett bredare sammanhang handlar det om 1) att upprätthålla den europeiska säkerhetsordning som etablerades i mitten av 1900-talet, 2) att komma överens med USA om en ny arbetsdelning inom det transatlantiska samarbetet där Europa tar ett betydligt större ansvar för konventionellt försvar och avskräckningsförmåga, samt 3) att välja globala samarbetspartners inom forskning, teknologiutveckling och handel framför allt bland de länder med vilka vi delar värderingar och intressen.”

”Läget är mycket allvarligt, drivet av ett aggressivt Ryssland med kinesiskt stöd. Europa upplever en stor osäkerhet hur USA kommer agera kring Europa de närmaste fem-tio åren.” Svaret kommer från **Johan Wiktorin**, ledamot Kungl Krigsvetenskapsakademien som anser att trots att det gått över två år sedan det fullskaliga angreppet på Ukraina så har ”Europa självt inte vaknat fullt kring kriget,

vilket bland annat avspeglar sig i den relativa svagheten i produktionen av vapen, robotar och ammunition.”

En som tror att det kommer att bli värre, betydligt värre, även för Sverige, är **Anders Lindberg**, politisk chefredaktör på Aftonbladet: ”Jag tror att Sverige sannolikt kommer att bli indraget i krig inom de kommande tio åren, sannolikt tidigare. Ryssland uppfattar det redan så och jag ser inga tecken på att spänningen minskar.”

Mörka prognoser kommer från flera håll: ”Jag tror det är svårt att ta till överord. Europa befinner sig i det sämsta säkerhetsläget sedan andra världskriget, och ett antal potentiella krutdurkar i övriga världen försämrar prognosen ytterligare.” **Amanda Wollstad** som är chefredaktör för Svensk Tidskrift kallar också förkrigstid för ”ett målände begrepp, och beskriver väl vad det är vi behöver förbereda oss på.”

Begreppet förkrigstid är för svagt anser **Magnus Christiansson**, lektor i krigsvetenskap på Försvarshögskolan ”eftersom regionala makter (främst Ryssland, Kina och Iran) redan idag utmanar USA i Europa, Mellanöstern och Sydostasien, i vad som bäst kan beskrivas som ett hegemoniskt krig.”

Många andra lyfter också den globala bilden, som **Katarina Engberg**, ledamot av Kungliga Krigsvetenskapsakademien: ”Det globala samhället befinner sig i en period av omstöpning där felkalkyler kan tända gnistor och konflikter haka i varandra. Det finns dock ingen automatik i en utveckling mot en global konflikt av tredje världskrigskaraktär. I en sådan situation krävs uthållighet, sammanhållning och en klok användning av samhällets resurser. Försvarsansträngningar och omställningen till ett fossilfritt samhälle kräver offentliga investeringar med ökad press på statsfinanserna.” **Anders Gardberg**, tidigare bland annat Finlands försvarsattaché i Stockholm och vd för SAAB Finland, beskriver läget som att ”vi är i ett nytt geopolitiskt skede med en kraftmätning

mellan det demokratiska väst och det auktoritära Öst där den springande frågan är hur det globala Syd kommer att agera och eventuellt välja sida. Det totalitära Öst försöker samtidigt underminera Västs enighet genom att underblåsa interna konflikter varhelst det är möjligt. Hotet från påverkanskampanjer pekas också på i svaret från **Niklas H. Rossbach**, på Centrum för totalförsvaret och samhällets säkerhet på Försvarshögskolan: "...internet och sociala medier har för första gången sedan kalla kriget gett auktoritära stater verkliga möjligheter att underminera demokratin genom att manipulera väljare i väst. I och med att Sverige är en del av ett "väst" vars olika delar finns runtom i världen, och i och med att läget i världen är kritiskt, är det även kritiskt i vår del av världen."

Ulla Gudmundsson, tidigare bland annat analyschef på UD, kallar situationen för en "ny, delvis nygammal kontext som gör läget än farligare: klimathot, kris för demokratin i västvärlden, växande extremhöger på båda sidor om Atlanten." Även **Michael Sahlin**, ledamot i Kungliga Krigsvetenskapsakademien och tidigare bland annat statssekreterare, generaldirektör och ambassadör, betonar att allt hänger ihop "i en svårkontrollerad eskalationskurva" och att geopolitiken sammanfaller "med andra utmanande trender, klimathotet, terrorhotet, massmigrationen, nya pandemirisker mm, som kan innebära behov av samarbete men också leda till ytterligare geopolitiska kriser." **Jeanette Serritzlev**, militäranalytiker vid den danska försvarsakademien använder ordet porös för att ge sin bild av läget: "Vi er i en situation, hvor de arkitektoniske plader kan forskyde sig på grund af globale tendenser, klimaforandringer og selvfølgelig ikke mindst på grund af Ruslands krig i Ukraine. Derudover er der mange samtidige kriser, krige og konflikter med potentiale til, at de kan udvides og filteres sammen – og dermed brede sig."

Det som händer i Taiwan är en av tre faktorer som påverkar det säkerhetspolitiska läget i Östersjön menar **Martin Hurt**, försvarspolitisk expert verksam i Estland: "Det säkerhetspolitiska läget i Östersjöområdet påverkas direkt av Rysslands pågående krig mot Ukraina där ryska stridskrafter för närvarande är uppbundna, av Kinas utsagda ambitioner att 2027 vara förberedd att med militära medel införliva Taiwan samt av våra allierades tidskrävande anpassning till det ökade militära hotet efter decennier av nedrustning och fokus på mjukare militära insatser utanför Europa."

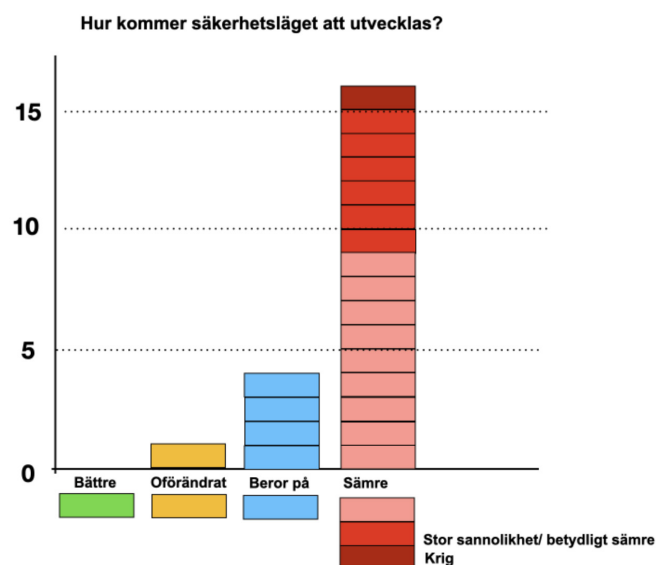
"Med Kina ser vi at de nu er en klar trussel mod vores europæiske interesser. Xi Jinping og kinesiske virksomheder støtter Putin i dennes krig mod Ukraine. Kina er en stigende militærtrussel mod Taiwan og verdensfreden. Det kan sætte gang i en stormagtskonflikt mellem USA og Kina med store implikationer for Europa både økonomisk, militært og værdimæssigt", understryker **Jonas Parello-Plesner**, direktör, Alliance of Democracies Foundation, visiting senior fellow, German Marshall Fund med fokus på Kina och tidigare dansk diplomat i Washington DC.

Finns det då någon ljuspunkt? Det finns ett svar som sticker ut i sammanställningen. Det är **Minna Ålander**, forskare på FIIA, utrikespolitiska institutet i Helsingfors, samt non-resident senior fellow vid Frivärld: "Från ett finskt perspektiv har läget aldrig varit bättre sedan självständigheten 1917. Ryssland har mycket mindre förmåga vid finska gränsen jämfört med situationen före 2022 och det kommer att ta tid att bygga upp på ett sätt som kan hota Finland på allvar. Samtidigt har den finländska Försvarsmakten aldrig varit starkare. Hela den strategiska situationen har försämrats för Ryssland, med Finland och Sverige i Nato. Men även om Ryssland inte just nu har tillräckligt med militär förmåga att omedelbart hota vår region, har Kreml visat både motivation och kapacitet att föra hybridkrig i och mot våra länder. Att förbättra

koordinationen i hela den nordisk-baltiska regionen och utveckla gemensamma svar till utmaningen som Ryssland innebär när det försöker att försvaga våra länder borde vara en prioritet.”

Experterna: Bättre eller sämre?

Så om läget inte är helt ljusst, hur ser då utsikterna ut - blir det bättre, sämre eller oförändrat fram till 2030? När svaren omarbetats till tabellen intill så har ett visst mått av tolkning fått göras. Men ingen expert ger uttryck för att det kommer att bli bättre. Oförändrat eller 'beror på' är i minoritet medan de allra flesta tror att det kommer att bli sämre, eller betydligt sämre.

I kategorin sämre finns **Niklas. H Rossbach** som spår en ”förvärrad gråzonskonflikt” som ”kommer att vara svåra att bemästra” och som blir ”kännbara för samhällsekonomin, lokalsamhällen, men även för myndigheter och näringsliv.”

Sannolikt sämre är **Ulla Gudmundssons** kortfattade svar. Även **Jeanette Serritzlev** har ”svært at være optimistisk. Derfor vil jeg umiddelbart læne i retning af ’værre’. Verden synes at være genstand for større grad af strategisk

konkurrence. Flere stater udfordrer USA's hegemoni, hvilket øger konfliktpotentialet.” **Martin Hurt** är också pessimistisk: ”Det finns inga tecken som tyder på att säkerhetsläget kommer att förbättras i vårt närområde eller globalt. Tvärtom finns många indikationer som pekar mot att de militära hoten kommer att öka samtidigt som västländerna avdelar alltför begränsade resurser för att kunna möta hoten i samma takt.” **Robin Häggblom** har svårt att se ljusglimtar: ”Det finns tyvärr inga som helst indikationer på vad jag kan se på att säkerhetsläget skulle bli bättre på kort till medellång sikt.” Hur det kommer att bli sämre beskrivs av **Anders Lindberg**, som ”först långsamt, sedan plötsligt.”

Flera svar pekar på att länder i väst har egen agens, att vi själva påverkar utfallet, som **Amanda Wollstad** som har angett sitt svar som lite sämre till riktigt dåligt: ”Om vi har tur, och står stadiga och enade, blir det bara lite sämre. Svajar vi och underlåter att exempelvis stötta Ukraina hela vägen så står vi inför något betydligt värre.” **Odd Werin** efterlyser kraftiga motåtgärder, annars kommer läget att försämrats: ”De auktoritära staterna kommer utmana de demokratiska, inte minst genom att aktivt bearbeta opinionsbildningen.”

Ukraina som avgörande återkommer också hos många. **Karen-Anna Eggen** menar att ”for Europas del avhenger det av utfallet av Russlands overfallskrig mot Ukraina. En dårlig fred bereder grunnen for en dårligere sikkerhetspolitisk fremtid.” **Stefan Forss** tror att det blir sannolikt sämre, men det finns ett bästa utfall ”om fred i Ukraina kan åstadkommas på anständiga villkor, det vill säga att Ryssland förlorat kriget och Ukrainas integration till väst framskrider.” **Hans Tino Hansen** är inne på att ”sikkerhedssituationen bliver med stor sandsynlighed værre frem mod 2030 medmindre der sker et fundamentalt skift i Ruslands kurs, hvilket ikke er sandsynligt for nærværende.” **Minna Ålander** pekar på ”att det beror på utvecklingen i Rysslands krig mot Ukraina, men sannolikheten är låg att läget ska förbättras tydligt.”

Global systemkollaps är en oro hos några. **Michael Sahlin** beskriver det som en ”mycket stor risk att säkerhetsläget åren fram till 2030 kommer att se ytterligare försämring, ytterst med risk för global systemkollaps, i betydelsen en skenande utveckling med successiv försvagning av mekanismer för fredlig lösning av tvister och därmed systemisk oreda - även om kärnvapenbalansen och kärnvapenavskräckningen fortsatt tillhandahåller en spärr mot ett förödande WW3.” Mentaliteten att vilja satsa allt på en förändring och att vinna när man investerat så mycket är en drivande faktor att beakta. Det här lyfts av **Magnus Christiansson**: ”Det ryska fiaskot i Ukraina efter februari 2022 har ändrat de regionala makternas kalkyler. Både Ryssland och Kina ser kriget som en geopolitisk ruptur, och istället för att retirera höjer de insatserna dramatiskt. Alla regionala makter har länge förberett sina befolkningar på uppoffringar och kamp mot USA. Världen står därför inför några år av snabb militär upprustning och mycket stora risker för konflikteskalering i såväl Europa som Mellanöstern och Sydostasien.”

Karlis Neretnieks befarar en sämre situation, ”inte bara kopplat till Rysslands maktambitioner utan också globalt, då som en följd av andra auktoritära staters och extremistorganisationers agerande och deras totala brist på respekt för internationell rätt och mänskliga rättigheter.”

Om det här är några av rösterna från de experter som tror att det blir sämre, hur låter det då hos några av de som har svar som placerats in i kategorin oförändrat eller det beror på?

Kjell Engelbrekts svar är representativt för resonemangen som kan kallas för gråa till mörkgråa: ”Jag skulle tro att det i grunden förblir oförändrat, eftersom den regelbaserade världsordningen förblir under hårt tryck framöver. Men det beror också på hur väl vi och likasinnade regeringar förmår svara upp på de tre utmaningarna (som Engelbrekt nämnde i lägesbeskrivningen (red. anm).” **Anders Gardberg**

tror att ”vi själva kan påverka utvecklingen till det bättre, eller åtminstone bibehålla läget på nuvarande nivå, men det förutsätter att vi har en samsyn över allvaret i det nuvarande läget och inte hoppas att det bara går förbi av sig självt.”

”Forhåbentligt ikke værre”, det skriver **Jonas Parello-Plesner**, ”men det baseras på at vi allerede befinner os i en meget kritisk situation.” **Anders Åslund** menar att utvecklingen beror helt på utgången av kriget i Ukraina: ”Om Ryssland förlorar förbättras läget - sannolikt tvingas Putin att avgå. Om Ryssland vinner blir säkerhetsläget vida värre.”

Innan vi går in på vad experterna säger om Försvarsberedningens ambitioner för att möta det sämsta säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget, som dessutom ser ut att försämrats ytterligare, så går vi bakåt för att se var vi kommer ifrån och hur vi hamnade här.

Försvarspolitisk backspegel

Nedrustningen som Sverige genomförde skedde stegvis under lång tid, men accelererade efter Sovjetunionens fall. Sveriges säkerhetspolitiska läge hade förbättrats och inget synligt hot fanns i sikte för kommande mandatperioder för en ny generation av politiker. Totalförsvaret lades ned, det civila försvaret skrotades helt och ersattes av ett betydligt bräckligare krisberedskapssystem som inte var dimensionerat eller skapat för långvariga antagonistiska konflikter, utan för korta och avgränsade kriser. Det militära försvaret bytte fokus från territorialförsvaret till internationella insatser tillsammans med andra länder. Nu var inte motståndaren en stormakt med kärnvapen, utan en lågteknologisk motståndare långt borta, där Sverige var en del av en internationell insats som genomfördes tillsammans med andra, och där den egna sidan har totalt luftherravälde.

Den här förändringen märktes tydligt i försvarsbudgeten, som kom att falla kraftigt som andel av BNP. I fredstid är den högsta siffran som Sverige haft, som andel av BNP, runt 4,7 procent under 1950-talet.⁹ Då kunde försvaret luta sig mot den enorma ansträngning som gjordes under krigsåren. Försvarsutgifterna kom därefter stegvis att sjunka. Under Palmes och Fälldins regeringsår låg andelen på runt 3 procent av BNP. 1998 gick det för första gången under 2 procent av BNP, för att nå sin botten på 1 procent av BNP 2017 och 2018. Efter det anemiska försvarsbeslutet 2015¹⁰ kom en lång rad ledarsidor att argumentera för att Sverige behövde dubbla sina försvarsutgifter omgående, däribland DN, DI, SvD och UNT. Aftonbladets ledarsida konstaterade: *"Det är uppenbart att mer pengar behövs och att nivån måste höjas snabbt."*¹¹

Istället gick det alltså först ned, i andel av BNP, innan det gick upp. Trots det försämrade säkerhetsläget och insikten om en allt mer osäker värld har det gått alldeles för långsamt att återuppbygga svenskt totalförsvaret. Verkligheten har gång på gång överträffat den svenska ambitionen och efter det fullskaliga ryska angreppet 2022 var samtliga svenska partier eniga om att Sverige skulle så snabbt som möjligt komma upp i 2 procent av BNP utifrån det svenska sättet att räkna på.

Dävarande regeringen Magdalena Andersson bedömde att det skulle ske först 2028. Det är fjorton år efter den illegala annekteringen av Krim och det är sex år efter Rysslands brutala storskaliga invasionskrig i syfte att utplåna Ukraina. Detta kritiserades hårt av oppositionen. I ett valrörelseutspel av M, KD, L och SD utlovades en snabbare höjning och att målet skulle nås redan 2025.

I regeringsförklaringen samma år gav dock samma partier beskedet att det skulle ske 2026. Hösten 2023 kom ett nytt besked, då konstaterade regeringen på en undanskynd plats i budgeten att Sverige först 2028 skulle nå 2 procent, en senareläggning med två år och en besparing jämfört med tidigare löften.

När Försvarsberedningens rapport kom i april i år var ambitionen att lägga 2,6 procent av BNP år 2030, men sättet att räkna hade längs vägen bytts ut till Natos beräkningssätt. 2,6 procent av BNP för Nato motsvarar runt 2,2 procent på det svenska sättet.¹² 53 miljarder kronor mer till 2030 lät också som att det var mycket pengar vid pressträffen när Försvarsberedningens rapport presenterades, men samtliga riksdagspartier undvek att berätta att det var ungefär den storleken på tillskottet som regeringen hade ryckt hösten 2023 genom att skjuta fram målet om att lägga 2 svenska procent av BNP på försvaret från 2026 till 2028. Ett illusionsnummer av hög klass.¹³

För att ytterligare förvirra i jojandet av siffror så berättade regeringen den 17 september 2024 att man lägger till 13 miljarder extra till försvaret 2025 och kommunicerade att *"med de tillskotten prognostiseras försvarsutgifterna för 2025 motsvara cirka 2,4 procent av BNP enligt Natos definition, för att år 2028 motsvara omkring 2,6 procent."*¹⁴ Detta är alltså då mer pengar än vad regeringen aviserade 2023, alltså har pengar lagts tillbaka. Det är inte konstigt om de flesta av oss blir uppsnurrade på läktaren över hur pengar, siffror och ambitioner skyfflas fram och tillbaka. Det är dessutom resurskrävande och dyrt för inblandade myndigheter och departement att tvingas omfallsplanera beräkningar, när det ska tas två steg framåt, sedan ett steg bakåt och därefter

9. <https://www.fhs.se/arkiv/nyheter/2020-12-21-forsvarsbeslutet-ur-ett-strategiskt-perspektiv.html>

10. 2015 var andelen av BNP 1,1 procent. En fördubbling till 2,2 procent svensk beräkningsgrund nås alltså 2030 med nuvarande bana.

11. <https://www.svd.se/a/OOnll/salen-de-drev-pa-for-okade-forsvarsanslag>

12. Siffrorna är för 2024 och är från Riksdagens utredningstjänst: "PROCENTMÅL FÖRSVARISUTGIFTER", Dnr 2024:330. Rapporten är beställd av Mikael Larsson (C).

13. <https://www.kristianstadsbladet.se/ledare/forsvaret-behover-mer-an-lite-strossel/>

14. <https://regeringen.se/pressmeddelanden/2024/09/stora-satsningar-pa-militara-forsvarets-tillvaxt/>

två framåt igen, istället för att från början planera för tre steg. Det kan också bli svårt att hinna implementera vissa saker innan det kommer nya direktiv.

En annan sak där Sverige sticker ut är att vi är det land i Nato som lägger absolut lägst andel av våra försvarskostnader på personal. Bara 15,8 procent 2024. Det land som har näst lägst andel är Finland med 20,6 procent. Grannländerna Danmark ligger på 26,5 och Norge på 32,4 procent.¹⁵ Det är en av förklaringarna till att Försvarsmakten har en utmanande situation när det gäller personal. Men totalförsvaret är mycket större än enbart det militära försvaret, och den civila delen har en mycket lång väg att gå i återuppbyggnaden praktiskt och men också mentalt i att förstå skillnaden mellan totalförvarstanken och krisberedskapen.

När vi blickar bakåt ser vi en lång linje av tillkortakommanden i de senaste försvarsbesluten som kan sammanfattas med för lite och för sent. Dessförinnan har vi haft decennier av glädjekalkyler i nedrustningen, där alldeles för mycket av "fredsdividenden" löstes in.

Om Sverige hade legat kvar på 2 procent av BNP under perioden 1998-2018 så hade det exempelvis blivit 500 miljarder kronor mer som investerats i försvarsförmåga. Det hade gjort en avsevärd skillnad på försvarskapacitet idag.¹⁶ Lägg därtill kostnaderna för för att det är dyrt att montera ned det som finns och sedan bygga upp det igen. Det är betydligt billigare att underhålla, särskilt när det gäller verkstäder, logement, övningsfält, fordonshallar och mycket annat, för att inte tala om att det är dyrt att rusta när alla andra gör det samma.

SÅ RÄKNAR SVERIGE OCH NATO

I grunden handlar skillnaderna om att Sverige har av tradition räknat in färre saker i försvarskostnader än vad Nato har gjort. Det innebär att de svenska 2 procenten motsvarar ungefär Natos 2,3 procent. Så ta Försvarsberedningens mål om 2,6 procent 2030, det är en skillnad på 24 miljarder årligen beroende på vilka 2,6 procent som avses. 2,6 procent av Natos sätt att räkna är knappt 2,25 procent på det svenska sättet. Och skulle någon ha trott att det var det svenska räknesättet som använts så är det bra att veta att 2,6 procent motsvarar strax över 3 procent med Natos beräkningar.

Skillnaden mellan Sveriges och Nato är de tillägg som Nato har:

- Moms på försvarsutgifter.
- Allmän pensionsavgift och utgifter för statlig ålderspensionsavgift.
- Utgifter för Försvarsdepartementet.
- Den del av Kustbevakningens anslag som används för förberedelser för överflyttning av verksamhet till det militära försvaret i händelse av krig.
- Nato-avgiften.

Det här kan utläsas i en rapport från RUT, Riksdagens utredningstjänst, från våren 2024.¹⁷ Det är inte konstigt ifall politiker, journalister och allmänhet blir förvirrade över vad siffrorna betyder, eller att Försvarsberedningens 2,6 procent framstår som en betydligt större ökning jämfört med tidigare utfästelser än vad den egentligen är.

Den här rapporten har ställt frågorna i termer av Natos definition.

15. https://www.nato.int/nato_static_f2014/assets/pdf/2024/6/pdf/240617-def-exp-2024-en.pdf

16. <https://www.ljusnan.se/2019-05-10/oksanen-gor-lofven-samma-misstag-som-per-albin-efter-historiskt-stort-fredsuttag>

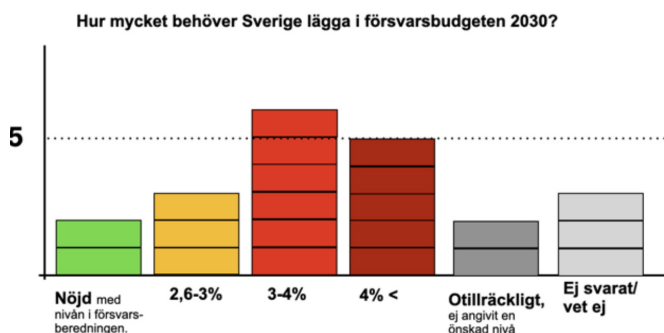
17. Riksdagens utredningstjänst, "PROCENTMÅL FÖRSVARsutGIFTER", Dnr 2024:330. Rapporten är beställd av Mikael Larsson (C).g

Tabell: Försvarsutgifter 2024 som andel av BNP

Tabellen innehåller utgiftsområde UO6 (1.1–1.13) för svensk beräkning och summan som behövs läggas i samma utgiftsområde när man räknar med Natos tillägg för att uppnå samma andel av BNP. 2024 års nivå av BNP ställs i relation till summan för regeringens budgetförslag för 2024 för anslag.

Procent	SE-beräkning	Nato-beräkning
1,0	64,3	55,1
1,1	70,7	60,6
1,2	77,2	66,1
1,3	83,6	71,6
1,4	90,0	77,1
1,5	96,5	82,6
1,6	102,9	88,1
1,7	109,3	93,6
1,8	115,8	99,1
1,9	122,2	104,6
2,0	128,6	110,1
2,1	135,1	115,6
2,2	141,5	121,1
2,3	147,9	126,7
2,4	154,4	132,2
2,5	160,8	137,7
2,6	167,2	143,2
2,7	173,7	148,7
2,8	180,1	154,2
2,9	186,5	159,7
3,0	192,9	165,2
3,1	199,4	170,7
3,2	205,8	176,2
3,3	212,2	181,7
3,4	218,7	187,2
3,5	225,1	192,7
3,6	231,5	198,2
3,7	238,0	203,7
3,8	244,4	209,3
3,9	250,8	214,8
4,0	257,3	220,3

Experterna: Räcker 2,6 procent?

Räcker Försvarsberedningens förslag om 2,6 procent av BNP (enligt Natos beräkningsgrund) till det militära försvaret 2030 (notera att regeringen 17/9 gav beskedet att 2,6 procent ska nås till 2028) som grund för vad regeringen borde planera för i sin försvarsproposition? Budskapet från experterna kan sammanfattas med ett mycket tydligt nej, det duger inte i förhållande till hotbilden.

Det är bara två svar som anger en grad av nöjdhet med nivån, 16 anser att den är för låg medan övriga inte har svarat eller angett ett svar, som kan tolkas som vet ej. De som tolkats och placerats i kategorin ”nöjd” är experter i Norge och Danmark:

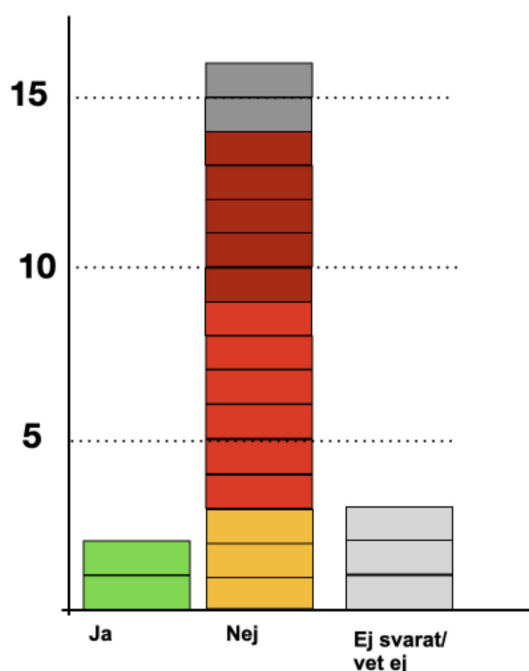
Karen-Anna Eggen konstaterar att Försvarsberedningens nivå är ”et betydelig løft og vil utgjøre mye i Sveriges oppbygging av eget forsvar, integrasjon i Nato og troverdig avskrekking overfor Russland. Jeg tenker det er et bra utgangspunkt for også å evne å håndtere de enorme pengesummene som nå skal inn i forsvarssektoren.”

Jonas Parello-Plesner pekar på Natomålet på 2 procent. “Med et farligt Rusland er det bunden at starte på. Men hvert enkelt nationalt budget for NATO-lance bør afspejle sikkerhedstruslen og en villighed til at kunne forsvare sig sammen i NATO. Samtidig er det vigtigt at vi samtænker kapabiliteter i Norden, NATO og EU, sådan at vi får mest muligt forsvar for pengene. Som mindre lande er der

våbensystemer, der ikke giver mening at hvert land indkøber særskilt.”

Istället är kritiken omfattande från experterna, där de som anger en siffra sträcker sig från uppemot 3 procent av BNP till 2030 till att behoven egentligen inte har några gränser. Här några röster:

Räcker försvarsberedningens förslag?

2,6-3 procent: De som i sina svar tolkats ligga någonstans mellan försvarsberedningens 2,6 procent och upp till 3 procent av BNP tror egentligen inte att en mindre ökning av beredningens nivå räcker. **Kjell Englebrect** anser att cirka 3 procent 2030 ”verkar rimligt i dagens läge, men anpassning uppåt ifrån denna kan bli nödvändig.” **Michael Sahlin** kallar det för ”tills vidare OK nivå - även om den är alldeles för låg för att tillgodose alla de behov som ackumulerats under den långa bantningsbehoven. Risk finns nämligen att FM har svårt att hantera tillskott fr o m en viss nivå, och mest angeläget nu och framöver är en krävande anpassning till Natos beslut om arbets- och rollfördelning inom alliansen, i sin tur i aktiv avvaktan på hur

Ukrainakriget utvecklar sig.” Men han flaggar också rött med att konstatera att utvecklingen går åt fel håll, med direkt militär samverkan Ryssland och Kina och militär konfrontation Nato-Ryssland så är det snarare mobilisering än anslagsfrågor som behövs: ”Så: nivån duger så länge, men extremt stor flexibilitet också på den punkten måste finnas från statsmakternas sida. Läget är allvarligt.” **Minna Ålander** tror att nivån kommer att öka till uppemot 3 procent till 2030, ”inte minst pga höga kostnader när många europeiska länder gör samtidigt beställningar och därmed ökar efterfrågan.”

3-4 procent: Några av de svar som kan anses landa in i det här spannet pekar på de stora upprustningsbehoven. **Amanda Wollstad** menar att ”debatten missar ofta att det finns ett enormt underskott efter årtal av underfinansiering. Det vill säga: Det krävs mer pengar på kort sikt fört att finansiera den nivå Försvarsmakten redan borde ligga på. 2,61 procent är i alla lägen otillräckligt, 3 procent lär snart bli det nya golvet för Nato-allierade och med tanke på Sveriges utsatta läge bör vi ligga högre än så - alternativt skjuta till ett större engångsbelopp för nödvändig rustning här och nu.” **Hans Tino Hansen** pekar på att Sverige, liksom Danmark, kommer från låga nivåer. Förutsedda Natokrav på en brigad till Lettland och därutöver en eller två brigader till Natodivision i Finland kommer att kosta pengar: ”Det betyder at Sverige ikke kan nøjes med 2,61 procent af BNP til militært forsvar i 2030 med (1) og (2) ovenfor som forudsætning. Med andre ord skal man på grund af investeringerne på i alle områder et godt stykke over 3 procent i en længere periode.”

Anders Lindberg anser att budgeten inte speglar de hot som Försvarsberedningen själva beskriver: ”Jag vill se en nivå på 3 procent till 2030 och att man nu lånar upp 100 miljarder för investeringar nu.” **Johan Wiktorin** vill se en nivå på 3,5-4 procent, det är bättre att ”ta i” nu för att ”sen backa något om läget stabiliserar sig. Om läget skulle ytterligare förvärras är det då också betydligt lättare att växla upp.”

4 procent eller högre: Det börjar högt och går ännu högre i svaren hos de experter som landar i denna kategorin. Det som är anmärkningsvärt är att det är flera svar som hamnar på nivåer som inte uttryckts tidigare i någon större grad i den offentliga svenska debatten. Det är nivåer som inget politiskt parti driver, och om det finns enstaka politiska företrädare som har den uppfattningen så är det ingen på mer central position som luftat det i offentligheten. Här blir också kollisionen total med Försvarsberedningens rapport på 2,6 procent.

”Den svenska upprustningen behöver bli mer seriös, och snarare likna den polska (dvs. mål på 4-5 procent av BNP)”, konstaterar **Magnus Christiansson**. Finländaren **Robin Häggblom** som ”är allergisk mot procent av BNP som mätare, då siffran i sig kan tas som intäkt för försvarsförmåga” är inne på att nivån måste avgöras av ambitionsnivå och prioriteringar, men ”personligen ser jag att ett realistiskt mål ligger i spannet tre till fem procent, där ett försvar enligt de linjer Sverige tidigare satsat på med hög kvalitet, avancerade plattformar, och flera stående nyckelförband troligen ligger i den övre delen av spannet. Det kan påpekas att det är en nivå som ligger i linje med historiska erfarenheter av liknande oroliga tider.” Det är alltså samma nivå som Christiansson. **Karlis Neretnieks** går ännu längre, utifrån tillståndet i Försvarsmakten och att den ”föreslagna nivån grundar sig främst på vad som var ’minsta gemensamma nämnare’ för att uppnå konsensus i Försvarsberedningen, och bara i begränsad omfattning på en analys av behoven.” Neretnieks efterlyser en modell som beredningen inte föreslog, att under en femårsperiod haft en investeringsfond, kanske med lånade pengar, på runt 1 procent av BNP per år (runt 300 miljarder kronor) förutom en ordinarie budget på cirka 3 procent. Det skulle ge ett totalt snitt på 4 procent av BNP, istället för att nå 2,6 först 2030. Omvärldsläget skulle sedan styra om man ligger kvar, ökar eller går ned på en vidmakthållande nivå på 3 procent: ”Självfallet måste det också finnas en mental (och planerad finansiell) beredskap i det fall Ryssland skulle

angripa något Natoland i vår närhet, att då med i stort sett omedelbar verkan börja finansiera svenska krigsinsatser. Då kanske 10 procent av BNP.” **Odd Werin** är inne på samma linje eftersom ”med tanke på den långa och omfattande avrustning som förevarit är det en otillräcklig nivå mot det aktuella säkerhetspolitiska läget. Tillförda medel har höjts successivt i de senaste försvarsbesluten med förhoppning att vi ska hinna bygga upp erforderlig förmåga. Men vid varje analystillfälle grusas förhoppningen. Försämringen av det säkerhetspolitiska läget går snabbare än vad tillförda resurser kan parera.” Därför vill Werin ta i nu för att senare kunna bestämma att lätta på utgifterna: ”Exempelvis 5 procent åren mot 2030 för att klinga av mot 3 procent 2040 givet att det säkerhetspolitiska läget stabiliserats.” **Anders Åslund** pekar på att budgetnivån inte är det centrala, men att försvaret måste vara tillräckligt starkt, både Sveriges och Europas, och jämför med kalla kriget: ”Under 1980-talet spenderade USA 6 procent av BNP på sitt försvar som fredligt besegrade Sovjetunionen. Det är en rimlig nivå.”

Experterna: Räcker 15 miljarder för civilt försvar?

Civilt försvar utgör tillsammans med militärt försvar totalförsvaret. Detta är all samhällsviktiga verksamhet som bedrivs i Sverige i händelse av krig. Målsättningarna för civilt försvar är att värna civilbefolkning, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, upprätthålla nödvändig försörjning, bidra till det militära försvaret, upprätthålla motståndskraft i samhället och att bidra till att stärka försvarsviljan. Det här behöver planeras för, förberedas och övas i fredstid för att kunna klara krigets påfrestningar.

Som många konstaterar i svaren så är civilt försvar något som bärs upp av många aktörer, vilket gör att finansieringsfrågan inte är enkel att svara på, vem ska bära kostnader och varför? Här finns också frågor om kravställen på olika samhällsaktörer från den lagstiftande nivån, och hur ansvaret fördelas. En som är funktionalistisk i sitt svar är **Kjell**

Engelbrekt som "anser att institutionella samarbetsformer, beredskapslagstiftningens kvalitet, värn- och civilpliktens utformning, näringslivets införlivande i totalförsvarsplaneringen, med mera, är viktigare än utgiftsnivåer på detta område." **Magnus Christiansson** understryker att behoven är enorma, men att finansieringen kompliceras av att "staten inte rimligen kan stå för alla behov. Staten borde fördubbla sina investeringar i civilt försvar, men också tydligare reglera kraven på näringsliv, regioner och kommuner (och i förekommande fall koordinera detta på europeisk nivå)." **Katarina Engberg** svarar att "den planerade nivån för det civila försvaret förefaller vara i underkant. Mycket arbete återstår för att gjuta ihop de militära och civila delarna till ett verkligt totalförsvar." **Anders Lindberg** är mer lakonisk med att "det civila försvaret är sannolikt nästa svarta-hål-i- budgeten-område."

Karlis Neretnieks ser 20 miljarder per år, samt en investeringsfond på 100 miljarder fram till 2030 som den ansats som behövs: "Det skulle medge en tämligen snabb återuppbyggnad av det civila försvaret som sedan kan övergå i ett vidmakthållande. Genom att åtgärderna berör mycket stora delar av samhället och att olika fientliga aktioner i dag i än större utsträckning än tidigare antagligen kommer drabba det civila samhället och även kan drabba oss även i fred, t ex cyberattacker, krävs här ett omtänkande vad gäller vikten av förberedelser och beredskap. Det leder till slutsatsen att anslagen till det civila försvaret, i vid bemärkelse, bör ges en helt annan prioritet än vad som tycks vara fallet i dag." **Johan Wiktorin** vill se samma typ av lösning, "först en ordentlig injektion för omedelbara investeringar. Sedan behöver det läggas på en högre nivå och följa utvecklingen av det militära försvaret." **Odd Werin** är också inne på att betydligt mer måste till jämfört med Försvarsberedningen, där nivån sannolikt bör minst fördubblas.

Amanda Wollstad duckar för "...kronor och ören, men konstaterar stilla att det om möjligt är än mer eftersatt än det militära försvaret och att det oavsett hur man räknar eller prioriterar är en otillräcklig nivå." **Michael Sahlin** menar att det är tveksamt om anslagen räcker, att "Ukrainakriget torde ha gett många smärtsamma lärdomar."

En av många som noterar gränsdragningsproblem mellan aktörer är **Robin Häggblom**. "Det är en väldigt svår fråga som långt handlar om dels ambitionsnivå, men också hur kostnader fördelas mellan näringsliv/privata aktörer/kommuner och staten. Gällande till exempel säkring av kritisk infrastruktur så är det möjligt att lagstifta krav eller vid upphandlingar kräva redundans på sätt som hittills saknats i många fall, vilket skjuter över kostnader åtminstone till viss del. Spontant känns 15 miljarder som en bra början, men det är lång väg kvar med erfarenheter från hur det civila försvaret ser ut här i Finland."

En finsk frustration, där man aldrig avskaffade totalförsvaret eller civil försvarsplanering, ans hos **Anders Gardberg** som uppmanar Sverige till att "trappa upp snabbare och ta rejäla skutt direkt. Kriserna väntar inte på att Sverige skall hinna diskutera färdigt!" På andra sidan finns Danmark som inte har samma system uppbyggt som i Finland, men där Sverige i alla fall har en tradition om ett helhetstänk att falla tillbaka på. "Civilt forsvar er en fuldstændig essentiel del af det moderne trusselsbillede", säger **Jonas Parello-Plesner** som menar att det gäller både militärt såväl som cyber, och "her er Sverige et forbillede med en langvarig tradition for at inddrage og sikre, at befolkningen er ordentligt forberedt. Det kan blandt andet Danmark lære af." Från grannländerna noteras också det nordiska Nato-perspektivet: "Jeg har ingen formening om nøyaktig sum for svensk sivilforsvar, men totalforsvar har blitt en stadig viktigere del av nordisk - og Natos - satsningsområdet", svarar **Karen-Anna Eggen** som menar att "forberede samfunnet som helhet har enorm verdi for en troverdig

avskrekking.” **Jeanette Serritzlev** är inne på att ”Nato’s fokus på samfundsresiliens fordrer, at vi også – blandt andre ting – bruger flere penge på samfundets samlede beredskab. I Danmark har dette været negligeret, og det er påkrævet med flere ressourcer – men jeg er ikke kvalificeret til at estimere et eksakt beløb.” **Hans Tino Hansen** har också svårt att bedöma vad som är ett rimligt belopp, men troligen är 15 miljarder kronor per år för lite: ”Hvis man skal tilbage til en ambitiøs men moderne version af det civile forsvar under den Kolde Krig virker det som et beløb der er for lavt.”

Experterna: Om jag varit beredningen...

Återkommande svar på den här frågan är i stil med, mer och snabbare. Som när **Odd Werin** svarar ”betydligt större satsningar i närtid. Som det är nu kommer den operativa effekten (för sent, 2035-2040” och **Johan Wiktorins** ”mera resurser, snabbare genomförande och mer iterationer.” **Anders Gardberg** saknar beslutet att ”ta höjd direkt” och uppmanar till att ”skjut inte på verkställandet genom omständlig byråkrati. Ibland måste man acceptera att det kan gå fel i ett försnabbat verkställande, men det är bättre än att ’vänta och se.’” **Anders Lindberg** klagar på att ”planen tar för lång tid. Vi har inte den tiden.” **Robin Häggblom** är ”lätt raljant, men det viktigaste är inte vad som beslutas, utan när besluten tas.” Det är för mycket av formuleringar ”det bör övervägas”, ”bör undersökas”, och ”konstaterar att planeringen behöver påbörjas” och lyfter exemplet med formuleringen om ”en utveckling mot en raketartilleribataljon är angelägen men måste övervägas vidare.” Häggblom jämför med ”Norge som tog beslutet om nytt försvarsbeslut med högre ambitionsnivå i juni (baserat på ÖB:s förslag från ifjol) och redan nu håller på att få in offerterna på sin raketartilleribataljon. Äpplen och päron, men visst borde det ett decennium efter ockupationen av Krim och sexton år efter Georgienkriget gå att tröska igenom saker snabbare?”

Men vad hade blivit annorlunda i Försvarsberedningens rapport, förutom snabbare och mer pengar, om experterna fått bestämma? **Magnus Christiansson** hade sett till att ”erfarenheterna från kriget i Ukraina fått tydligare konsekvenser för försvarsgrenarnas framtida utveckling.” **Karlis Neretnieks** tycker att beredningen borde ha ”vågat dra slutsatser från kriget i Ukraina avseende de volymer av personal och materiel som förbrukas i ett modernt krig, och inte i praktiken bara upprepa det som redan sades i försvarsbeslutet från 2020, med några mindre tillägg.” Neretnieks tycker också att beredningen borde lagt mer energi på att identifiera och peka på lagar, förordningar och processer som försvårar en snabb uppbyggnad av en ökad svensk militär förmåga.” Det här är även **Kjell Engelbrekt** inne på, som saknar ”konkretion kring institutionella samarbetsformer mellan Försvarsmakten å den ena sidan, och civilsamhälle och näringsliv, å den andra.”

Ulla Gudmundsson efterlyser ”mer om behovet av satsning på infrastruktur, framför allt den kraftigt eftersatta järnvägen.” **Hans Tino Hansen** ser utmaningen med Försvarsberedningens rapport som att ”den allerede er overhalet af virkeligheden omkring Sverige og ikke tager stilling til Sveriges bidrag til NATOs kollektive forsvar. Et bidrag der kan blive endda meget omkostningstungt alt efter NATOs styrkemål for Sverige frem mod 2032, der er året hvor andre NATO-lande senest skal være klar med en række kapabiliteter.”

Experterna: Vad mer, för norra flanken och Sverige?

Frågan om ”vilka andra satsningar skulle du vilja se att den svenska regeringen gör för att stärka hela den norra flanken i allmänhet och Sverige i synnerhet?” syftade till att få in fler aspekter utifrån ett bredare perspektiv. Här passade experter från våra grannländer på att ge svar utifrån deras horisont.

”Från Finlands synvinkel,” skriver **Stefan Forss**, ”tillräckliga arméförband, adekvat utrustade, bemannade och övade. En betydande satsning på marinen för att säkra transportlederna i Östersjön och för att vid behov kunna stänga in ryska Östersjömarinen i sina baser helt och hållet. På flygsidan främst flera GlobalEye AEW&C plan.” **Minna Ålander** menar att ”från ett finskt perspektiv är det viktigt att Sverige satsar på logistikförmågan i hela landet. Särskilt järnvägsförbindelserna är för närvarande inte på en tillräcklig nivå och måste förbättras. Det gäller framför allt norra Sverige och förbindelser mellan Norge och Finland i Nordkalotten. Därutöver är det viktigt att Sverige ökar markstyrkorna, för att effektivt kunna bidra till gemensamma försvaret av Natos norra flank.” **Robin Häggblom** bekymras av det som sitter i de svenska väggarna: ”Det enskilt viktigaste är att gå i bräschen för en kulturförändring. Det måste gå att peka med hela handen och få in en känsla av att upprustningen av försvaret är bråttom och viktigt nu, och få hela det offentliga att förstå att det här är en förutsättning för att övriga delar av samhället ska fungera. Det innebär att omprioriteringar måste ske till exempel när det gäller buller- och miljötillstånd, hur upphandlingar sker, och hur övningsverksamhet bedrivs. Det här är naturligtvis en känslig fråga i och med självständiga myndigheter och ett opolitiskt rättsväsende, två hörnstenar i rättsstaten, men det krävs ett helhetstänk som jag upplever saknas på flera håll.” Häggblom skriver också att om det inte finns militär personal i Sverige så händer ingenting: ”Den absoluta nyckeln som allting står och faller med förblir personalen. Att samtidigt växa och höja det operativa tempot kräver mycket av personalen, och där ser vi tyvärr inte festtalen till trots att personalpolitiken får den betydelse som den förtjänar, eller att budgetmedel skjuts till för att möjliggöra de satsningar som krävs. Det militära är ibland ett otacksamt yrke - även just nu när ingen aktivt försöker ha livet av dig vilket är en reell risk när man gör det karriärsvalet - och det kräver ersättningar och förmåner som balanserar upp det. Här är det

möjligt att med enkla medel få en stor effekt, men jag har inte sett den insikten från varken politiker eller den högsta försvarsmaktsledningen.”

Anders Gardberg vill att Sverige plockar ”lågt hängande frukter: Lös in optionen på fjärde GlobalEye (disclaimer, jag jobbar på Saab, men oberoende så vore detta en ”Quick Fix”), befullmäktiga FMV att beställa ”More of the same” LV- och PV beväpning, stridsfordon, Archer, likt Finland gav finska försvarsmakten en beställningsfullmakt på 2 MRD€ i mars 2022 för att fylla på lagren av redan existerande material. **Hans Tino Hansen** ser från danskt håll att ”Sverige kan gøre en afgørende forskel for nordflanken og flere af disse vil også som sideeffekt have en stor positiv civil og økonomisk effekt:

1. Flere ressourcer til beskyttelse af søfarten, havne og ”Sea Lanes of Communication” fra vest til havne som Göteborg men også videre ind i Østersøen.
2. Flere ressourcer til styrkelse af landbaseret transportinfrastruktur som jernbaner i Sverige herunder på sigt flere dobbeltsporede jernbaner.
3. Flere ressourcer til Host Nation Support til at støtte enheder fra andre NATO lande der skal operere fra Sverige eller som skal igennem Sverige til Finland eller Baltikum
4. Udbygning af divisionen til at udgøre en fuldt operativ enhed, der ud over svenske brigader har kapaciteten til at operere med brigader fra andre NATO-lande samt de nødvendige divisionsenheder.
5. Gå sammen med Danmark, Norge og Finland i tæt samarbejde om helt eller delvist permanente strukturer og formationer hvor man kombinerer kapabiliteter fra to eller flere lande for at skabe større militær evne større end man selv kan opnå nationalt. Det kunne være en flotille med en dansk luftforsvarsfregat og to-tre svenske og/eller finske korvetter. Det kunne være landmilitære

formationer på divisions- eller korpsnivå i nord, der er fuldt integrerede. Det kan være stående maritim kapacitet til at bekæmpe hybride trusler og forsvare kritisk infrastruktur.”

Magnus Christiansson är också inne på det nordiska i sitt svar, ett “nordiskt försvarskoncept är vägen framåt” med sammanhållet luftförsvar och en multilateral kår på nordflanken med svenska brigader istället för uppbyggnad av en svensk division. Marinstridskrafterna i ett nordiskt-baltiskt sammanhang borde ställas under ett Östersjö-kommando.” Fler markstridsförband i norr, med flera lätta förband som kan vara mobiliseringsbara finns på **Johan Wiktorins** önskelista där han även lägger till ”Ingenjörförband för ökad operativ och taktisk rörlighet, liksom fördröjande fältarbeten. Sverige behöver också bestämma en händelsestyrd trappa för att träda ur Ottawakonventionen om landminor.”

Kjell Engelbrekt vill se ”en genomgripande analys av nationella och Nato-gemensamma resurser avseende luftvärn och motståndskraft mot luftangrepp, samt hotanalys av rysk fjärrbekämpningsförmåga i ett tioårsperspektiv, som sedan får ligga till grund för regional planering.” **Anders Lindberg** efterlyser en kärnvapendebatt av annat slag än den som förs i Sverige idag: ”Om jag får önska i ring saknar jag tre lite bredare saker; en strategisk diskussion om vad kärnvapen egentligen betyder för vår doktrin (det är en annan typ av avskräckning nu och i svensk debatt blir det just nu bara konstigt), en expansionsplan för armén där vi på medellång sikt kan bygga ett robust markförsvar i norr samtidigt som vi kan bidra permanent i Baltikum. Jag skulle vilja se 20 000 värnpliktiga årligen. Och så en sammanhållen drömarstrategi för luft, hav och under vatten.” Den tekniska utvecklingen är vad **Niklas Rossbach** fokuserar på i sitt svar: ”Den pågående fördjupade digitaliseringen kommer att genomsyra allt. Det nätverksbaserade försvaret kommer att göra en comeback, på samma sätt som onlineshopping fick en revansch efter IT-bubblan för över 20 år sedan. Det civila försvaret kommer att behöva

möta nya typer av hot mot landets digitala suveränitet, exempelvis riktade mot samhällskritisk data. Totalförsvaret behöver därför satsa mer på cyberförmågor och annan ny teknik som kan användas både över och under tröskeln för väpnad krigföring. Sverige behöver även lära sig tänka, planera och agera i termer av säkerhetspolitisk solidaritet och kollektivt försvar inom Nato.”

Experterna: Det här pratar vi för lite om

Vad är den blinda fläcken i svensk försvarspolitik? Vad uppmärksammas för lite av politiker, medier och experter i det allmänna samtalet om säkerhet och försvar? Vad behöver vi prata mer om? En hel del visade det sig. Vad sägs om till exempel om kärnvapen, officerskårens kompetens, klimatförändringarna, tid och Försvarsberedningen?

”Vi pratar för lite om hotbilden mot Sverige. Åtgärder och stora satsningar på försvaret blir obegripligt annars. Jag tycker att debatten på Folk och Försvar (Rikskonferensen) i vintras om det kan bli krig i Sverige tydligt visade att det krävs folkbildning kring hur hotbilden faktiskt ser ut”, svarar **Anders Lindberg**.

Kärnvapen nämns av **Hans Tino Hansen**: ”Det helt åbenlyse spørgsmål som der tales for lidt om, er atomvåben. Det er som om det stadig ikke helt er gået op for os, at vi er tilbage i en virkelighed hvor atomvåben er en reel faktor i forsvaret af Europa. Under den Kolde Krig var det i NATO-lande en fuldstændig integreret del af forsvarsplanerne fra laveste militære niveau hvor man øvede anvendelse af, og forhold imod, a-våben til det politiske niveau, hvor man øvede den politiske proces via de årlige WINTEX øvelser. Selv Danmark, der havde et forbehold mod atomvåben på dansk grund i fredstid, øvede man i fredstid anvendelse af taktiske atomvåben i krigstid. De atomvåben Danmark skulle anvende i lå i amerikanske bunkere lige syd for den dansk-tyske grænse. Hvad er pointen med dette? Det er at vi skal til at se på NBC igen i

uddannelse, træning og i øvelser på alle niveauer, men vi skal ikke forvente at NATO-landene i Norden skal udrustes med atomvåben eller at de nødvendigvis skal placeres i landene.”

Ulla Gudmundsson efterlyser mer samtal om ”de långsiktiga effekterna för Sverige, EU och Nato av en växande klyfta mellan Nord och Syd över kriget Israel-Gaza och den amerikanska Israelpolitiken.” Tiden som faktor bekymrar **Martin Hurt**, och att det inte uppmärksammas utan att det istället fokuseras på personal och pengar: ”Tillgången på tid bestäms inte av svenska eller andra vänligt sinnade politiker utan ytterst av motståndarnas, dvs Rysslands och Kinas, makthavare.”

Vad händelser i Asien, med konflikter i Sydkinesiska sjön och Taiwan, får för konsekvenser för europeisk säkerhet vill **Jonas Parello-Plesner** se mer samtal om. Ukraina, eller rättare sagt aspekter av Rysslands krig mot Ukraina, nämns av flera. **Jeanette Serritzlev** saknar den allmänna debatten om konsekvenserna av en förlust för Ukraina: ”Selvfølgelig taler vi om det i sikkerhedspolitiske kredse, men det fylder meget lidt i den offentlige debat, der til gengæld rummer alt for meget eftergivenhedsretorik og defaitisme. Det vurderer jeg er farligt, for det skaber rum for en debat, der handler om, hvorvidt vi betaler for meget eller for lidt til Ukraine – frem for at tale om, hvad der er på spil, ikke kun for Ukraine, men også for Europas og Nordens sikkerhed og sikkerhedsarkitektur fremadrettet.” Hur Europa ser till att stärka Ukraina, finansiellt och militärt, för en seger mot Ryssland vill **Anders Åslund** att vi pratar mer om. **Odd Werin** vill även han se mer av ”planering och konkreta åtgärder för att Ukraina ska vinna kriget mot Ryssland - inte bara stå emot.” Werin tar även upp den globala uppvärmningens konsekvenser för säkerhetspolitiken: ”Om vi inte lyckas nå Parisavtalets mål, vad har vi då att vänta och hur förbereder vi oss för det. Säkerhets- och klimatläget hänger i viss mån ihop. Vi måste lyckas tillräckligt bra med båda och få positiva effekter i tid.”

Kriget som redan är här, hybridkrigföringen, lyfts av **Karen-Anna Eggen**: ”Sverige, som samtliga land i Europa, må bli bedre på å forstå bredden i angrep under terskelen for krigføring. Vi kaster milliarder inn i å gjøre forsvarerne våre klare for tradisjonell krigføring, mens vi er mye dårligere på å forstå mekanismene som er i spill forutfor krig - som nettopp har som mål å svekke vår motstandskraft og vilje. Dette gjelder alt bra storstilte cyberangrep (DDoS-angrep) til oppkjøp og kartlegging av kritisk infrastruktur, desinformasjonskampanjer som spiller på konfliktlinjer (kultur, etnisitet, religion, politikk) i befolkningen, trusler om bruk av atomvåpen, militær signalering, trakassering, etterretningsvirksomhet, kjøp av politikere, utnyttelse av samarbeid på lavere nivå, lawfare og så videre. Det er mye prat om "hybrid krigføring", men hvor er initiativene for å koordinere, samle kunnskap og kartlegge hva truslene er og potensielt betyr?” **Niklas Rossbach** är inne på samma sak, att vi talar för lite om Rysslands konflikt med väst i cyberområdet och ekonomisk krigföring: ”Dessutom talar vi för lite om risken för att motståndare kommer att slå till där vi är som svagast och utöva andra slags påtryckningar än militära maktmedel för att få oss dit de vill.”

Karlis Neretnieks undrar var diskussionen om officerskåren är någonstans, eftersom dagens officerare är utbildade för en annan typ av konflikt: ”Officerskåren behöver en annan kompetensprofil än den som styrdes av insatsförsvarets behov.”

Att hela Norden och Baltikum nu tillhör samma försvarssallians är något som **Kjell Engelbrekt** vill prata mer om, och hur vi kreativt kan få storskalefördelar av detta. Dessutom har vi tillsammans en ekonomisk styrka som är jämförbar med Ryska Federationen trots bara en fjärdedel så stor befolkning. **Magnus Christiansson** tycker vi behöver diskutera Försvarsberedningen och hur vi ännu en gång kan stå ”utan robust försvar i krigstider” för att systemet helt enkelt inte har levererat: ”Natomedlemskapet sätter det svenska korporativistiska och lite självtillräckliga systemet i obehaglig blixbelysning.”

”Plikt och ansvar. Det ger kanske ett lite tråkigt och föräldrat intryck, men det finns för stora delar av samhället som glömt att man både behöver ge och ta i samhället i stort men särskilt inom säkerhetspolitiken”, understryker **Robin Häggblom** som menar att det gäller både individuellt och inom försvarsalliansen Nato: ”Man behöver inte tycka om det, men ett fungerande samhälle kräver att man gör sin plikt för att man också ska kunna få del av de fördelar och rättigheter som det innebär. Jag skulle vilja se fler inom både politiken, Försvarsmakten, och samhällsdebatten i stort som vågar lyfta de här allvarigare sidorna av omvärldsläget”. Förpliktelser som medlem i Nato nämns av **Michael Sahlin**, som understryker behovet av att folket är införstådd i ”att solidariskt delta i försvaret för alla medlemsstaters eventuella utsatthet för rysk eller annan aggression, innebärande att alla kriser och krig, eller krigshot, inklusive kärnvapenutpressning, i det transatlantiska området helt och fullt berör och involverar också Sverige. Detta inkluderar också, och inte minst, alliansens kärnvapenavkräkningspolitik och dess föränderliga utformning.”

Den mentala bilden av att vi ännu lever i djupaste fred i Finland och Sverige är svår att utrota skriver **Stefan Forss**: ”Befolkningen måste fås att begripa att vi nu är alliansanslutna såväl ekonomiskt som militärt och att det medför både rättigheter och förpliktelser. Vi gick med i dessa allianser för att undvika det som Esaias Tegnér sade redan i Svea:

”Eröfrare gå fram, som jordskalf, genom världen.

Europas gamla form ej längre hålla vill,

Den nya skapelsen med svärdet yxas till.

Hvad throner störtas om! hvad riken sönderstyckas!

Förtrycket nämns försvar, och rätt är det, som lyckas.

Tror du dig ensam trygg? så är ej våldets art.”

Sedan finns det de som tycker att vi inte behöver prata mer, som **Anders Gardberg**: ”Det pratas väl nog tillräckligt, det är ”verkstaden” som jag saknar”

Diskussion och slutsatser

I samband med lanseringen av den nationella säkerhetsstrategin skrev regeringen på hemsidan att ”värnandet av Sveriges nationella säkerhet är regeringens viktigaste uppgift och har högsta prioritet. Sverige måste i hög takt stärka sin förmåga att förebygga och möta de olika hot och risker som beskrivs i denna strategi.” I själva strategin heter det: ”Det finns ingen viktigare uppgift för staten än att värna Sveriges frihet, fred och säkerhet. Det yttersta ansvaret för denna uppgift ligger på riksdag och regering.”¹⁸

I förordet deklarerar regeringen att ”den inre och yttre säkerheten hör ihop. Om man inte har svar på båda är man i realiteten svarslös. Utan ett samlat svar förblir Sverige sårbart. Regeringen har både den insikten och viljan att agera.”¹⁹

Diskrepansen mellan vad regeringen och riksdagens partier hittills förmedlar vad den här insikten och viljan resulterar i för handlingskraft här och nu och vad expertsamhället säger behövs för att möta dagens och morgondagens hot, fortsätter att öka. Att agera nu utifrån insikt och vilja är dyrt, riktigt dyrt och det finns många politikområden som vill ha sitt. Samtidigt blir priset att agera först i morgon ännu dyrare, och kostnaden för att inte agera alls kan bli katastrofalt, i såväl som pengar som människoliv.

I Försvarsberedningen var Centerpartiet det enda partiet som ville nå 3 procent till 2030, men partiet accepterade att man inte fick med sig någon annan och skrev ändå under Försvarsberedningen, dock med en avvikande uppfattning. I den här enkäten är 3 procent till 2030 att

18. <https://www.regeringen.se/contentassets/125593e4516a49ce9b9ab942f49cca8d/232416300webb.pdf>

19. <https://www.regeringen.se/contentassets/125593e4516a49ce9b9ab942f49cca8d/232416300webb.pdf>

betraktas som absolut lägsta nivå. Snittet ligger betydligt högre. Det är första gången som Frivärld kan notera att det hörs starka röster för att Sverige snabbt behöver gå upp till 4 procent, eller till och med högre, som andel av BNP. Kraven måste ses som början på ett paradigmskifte i svensk försvarsdebatt där 4 procent har varit en nivå som MÖP:ar 20 möjligtvis pratar om på kräftskivan efter ett par nubbar, men aldrig offentligt. Verkligheten har helt enkelt sprungit förbi den svenska politiska försvarsdebatten under senaste året, något som inte politik och journalistik har haft förmåga att hänga med i.

Enkätsvaren visar också att det inte bara är det militära försvaret som det behöver satsas på. Återuppbyggnaden av civilt försvar, infrastruktur, kulturfrågor och hybridhoten är genomgående röda trådar i svaren. Här återfinns också det som kan kallas för kulturfrågor, som påverkar och försenar vår förmåga att fatta rätt beslut och göra rätt saker. Svaren från våra grannländer visar också på Sveriges betydelse för hela regionens säkerhet; utifrån vår geografi såväl som vilka förmågor vi borde kunna tillföra helheten. Sverige har inte bara ansvar som Sverige, vi har formellt ansvar som EU- och Natomedlem, men vi har också ett stort ansvar som ett gott "naboland". Säkerhet sitter ihop.

Den här rapporten utgör också en påminnelse om detta till de som nu har tänkt att det här med svensk säkerhet har löst sig med Natointrädet och Sverige nått tvåprocentmålet från Natos toppmöte i Wales 2014. Verkligheten ser brutalt annorlunda ut idag än för tio år sedan, där riskerna är större.

Framtidens dom om för "för lite och för sent" riskerar att bli hård.

20. MÖP = Militärt överintresserad person, används självironiskt av gruppen själva eller aningen nedsättande av andra.

APPENDIX

Metod och frågor:

Frivärld skickade i juli 2024 ut en enkät till en större grupp experter från Sverige, Norge, Danmark, Finland och Estland. Bland mottagarna fanns forskare vid universitet och högskolor, forskningsinstitut, kungliga akademier, politiska redaktörer, företag och fristående experter. Sammanlagt svarade 21 experter under juli och augusti. Svaren återges med utdrag i rapporten och har också tolkats för kvantifiering för att kunna användas i en grafisk sammanställning. Svaren har alltså värderats av rapportförfattaren för att de ska kunna passas in i staplarna och presenteras strukturerat. Syftet med kvantifieringen är att ge en överblick av helheten, som stöd för de kvalitativa svaren. Det är alltså rapportförfattarens bedömning som legat till grund för var svaret passar in om experten inte har besvarat frågan tydligt, vilket gör att tabellernas staplar skulle kunna se marginellt annorlunda ut med en annan tolkning av det enskilda svaret. För en egen bedömning av svaret, gå till det bifogade svaret i sin helhet. Det ska tilläggas att en del experter inte svarade på alla frågor.

De svar från experterna som besvaras i den här rapporten är markerade i fetstil. Allra sist följer svaren, på den här rapportens frågor, i sin helhet från de 21 experter som har besvarat enkäten.

FRÅGOR:

1. Det allvarligaste läget sedan andra världskriget säger statsministern och den nationella säkerhetsstrategin. Förkrigstid är begrepp som använts av GD MSB, höga försvarsmaktsföreträdare och Polens premiärminister Donald Tusk. Hur vill du beskriva det säkerhetspolitiska läget i vår del av världen med max tre meningar?
2. Hur kommer säkerhetsläget att utvecklas de kommande åren fram till 2030; bättre, sämre eller oförändrat?
3. Försvarsberedningens förslag är att Sverige lägger 2,61 procent av BNP på militärt försvar 2030 (Natos beräkningsgrund). Vad tycker du om nivån? Och om du inte är nöjd, vilken nivå borde försvarsbudgeten ligga på?
4. Försvarsberedningens förslag är att Sverige ska i en trappa på civilt försvar nå 15 miljarder kronor till 2028 för att därefter ligga kvar på den nivån. Vad tycker du om nivån? Och om du inte är nöjd, vilken nivå borde civilt försvar ligga på?
5. Om du hade fått bestämma hur försvarsbeslutet ska se ut - vad skulle vara annorlunda jämfört med Försvarsberedningens rapport?
6. Vilka andra satsningar skulle du vilja se att den svenska regeringen gör för att stärka hela den norra flanken i allmänhet och Sverige i synnerhet?
7. Vad krävs för att Ryssland ska förlora kriget mot Ukraina, vad behöver Sverige bidra med för att det ska ske?
8. DCA-avtalet med USA har varit omdiskuterat senaste tiden och träder i kraft i augusti, hur viktigt är avtalet för svensk säkerhet och vad tycker du om kritikernas påståenden i debatten om att avtalet säljer ut Sverige?
9. Det finns många spekulationer om vad som händer ifall Trump vinner presidentvalet i USA, särskilt när det gäller Nato, amerikanskt engagemang i Europa och krav på försvarsutgifter. Hur ska Sverige "Trumpsäkra" både svensk säkerhet, och Nato och vad är plan B om Trump tar USA ut ur Nato?
10. I samband med Natos 75-årsfirande deltog även ledare från Australien, Japan, Nya Zeeland och Sydkorea samt EU för att diskutera säkerhetsutmaningar som kommer från fördjupat samarbete mellan Ryssland, Kina, Iran och Nordkorea. I toppmötesdeklarationen kallades Kina för avgörande möjliggörare ("decisive enabler") för Rysslands anfallskrig mot Ukraina, och att det strategiska partnerskapet mellan Moskva och Beijing är ett djupgående bekymmer ("profound concern") och att Kina är ett systemhot mot Euroatlantisk säkerhet med cyberangrepp och andra hybridaktiviteter. Det finns också medieuppgifter som talar om en diskussion att kunna ta kontroll över viktig infrastruktur som ägs av Kina, så att Ryssland inte kan utnyttja detta inom Nato, vid ett ökat hotläge. Hur ser du på Kina och hur behöver Nato, EU och Sverige möta det kinesiska hotet?
11. Till sist, vad pratar vi för lite om i svensk försvarsdebatt?

EXPERTERNAS SVAR:

Magnus Christiansson

Universitetslektor i krigsvetenskap, Försvarshögskolan

1. Vi lever inte i en "förkrigstid" eftersom regionala makter (främst Ryssland, Kina och Iran) redan idag utmanar USA i Europa, Mellanöstern och Sydostasien, i vad som bäst kan beskrivas som ett hegemoniskt krig. De regionala makterna är med andra ord revisionistiska (dvs. de vill förändra den ordning som upprätthålls av USA), men har samtidigt stor respekt för det globala västs samlade styrka, och försöker följdaktligen utnyttja det öppna samhällenas svaga punkt: de utmanar oss att ge en respons som vi har svårt att ge.

2. Det ryska fiaskot i Ukraina efter februari 2022 har ändrat de regionala makternas kalkyler. Både Ryssland och Kina ser kriget som en geopolitisk ruptur, och istället för att retirera höjer de insatserna dramatiskt. Alla regionala makter har länge förberett sina befolkningar på uppoffringar och kamp mot USA. Världen står därför inför några år av snabb militär upprustning och mycket stora risker för konflikteskalering i såväl Europa som Mellanöstern och Sydostasien.

3. Den svenska upprustningen behöver bli mer seriös, och snarare likna den polska (dvs. mål på 4-5 procent av BNP).

4. Behoven för svenskt civilt försvar är enorma. Finansieringen kompliceras dock av att staten inte rimligen kan stå för alla behov. Staten borde fördubbla sina investeringar i civilt försvar, men också tydligare reglera kraven på näringsliv, regioner och kommuner (och i förekommande fall koordinera detta på europeisk nivå).

5. Jag skulle ha finansieringen klar, gjort prioriteringar utifrån ett allierat perspektiv (snarare än ett försvarsgrensperspektiv) och låtit erfarenheterna från kriget i Ukraina få tydligare konsekvenser för försvarsgrenarnas framtida utveckling.

6. Det nordiska försvarskonceptet är vägen framåt. Norden borde ha ett samlat luftförsvar. Luftförsvar är dessutom en viktig svensk prioritering i Norden: det behövs för att skydda allierat flyg som kan göra insatser mot Ryssland, och för att skydda allierade tilltransporter till frontstaterna.

Den svenska armén borde släppa idén med nationell division. Istället borde en multilateral kår på nordflanken övervägas, där svenska brigader borde länkas ihop med lämpliga danska, norska och finska motsvarigheter. Den stora poängen ur ett allierat perspektiv med att etablera en stark nordflank (dvs. en finsk kår som första eschelong och en multilateral nordisk kår tillsammans med amerikanska marinkåren som andra eschelong) är att reserverna (ARRC och den franska kåren) kan användas mer flexibelt.

Marinen borde länkas samman i ett nordiskt-baltiskt sammanhang under ett Östersjökommando. Poängen i ett allierat perspektiv är den gemensamma uppgiften att etablera kontroll, men även att exempelvis tyska resurser kan användas i norska havet.

...

11. I princip allt inom den svenska försvars- och säkerhetspolitiken ifrågasätts, men med undantag för Försvarsberedningen finns det få reflektioner om det svenska systemets uppbyggnad och funktion. En sådan reflekterande debatt är dock nödvändig: ännu en gång står Sverige utan robust försvar i krigstider, och systemet har helt enkelt inte levererat. Nato-medlemskapet sätter det svenska korporatistiska och lite självtillräckliga systemet i obehaglig blybelysning.

Karen-Anna Eggen

Forsker og doktorgradsstipendiat, Institutt for forsvarsstudier ved Forsvarets høyskole i Norge. Skriver doktorgrad om russisk sikkerhetspolitikk, med et fokus på Norden, moderne krigføring og russiske informasjonsoperasjoner.

1. Det er alvorlig, men potensiale til å dramatisk forverre seg som følge av for svak støtte til Ukraina. Selv om det Nato nå gjennomgår et historisk forsvarsløft og utgjør en betydelig forsvarsallianse, er styrkepotensialet relativt. Det hjelper ikke med store investeringer om vi er for avskrekking i møte med Russland og andre revansjonistiske aktører.

2. For Europas del avhenger det av utfallet av Russlands overfallskrig mot Ukraina. En dårlig fred bereder grunnen for en dårligere sikkerhetspolitisk fremtid. Det amerikanske presidentvalget og et mer tilbaketrukket USA vil også få stor betydning. Totalt sett går vi trolig en mer usikker og skumler tid i møte frem mot 2030.

3. Det er et betydelig løft og vil utgjøre mye i Sveriges oppbygging av eget forsvar, integrasjon i Nato og troverdig avskrekking overfor Russland. Jeg tenker det er et bra utgangspunkt for også å evne å håndtere de enorme pengesummene som nå skal inn i forsvarssektoren.

4. Jeg har ingen formening om nøyaktig sum for svensk sivilforsvar, men totalforsvar har blitt en stadig viktigere del av nordisk - og Natos - satsningsområdet. Å forberede samfunnet som helhet har enorm verdi for en troverdig avskrekking.

5. -

6. -

....

11. Sverige, som samtlige land i Europa, må bli bedre på å forstå bredden i angrep under terskelen for krigføring. Vi kaster milliarder inn i å gjøre forsvarerne våre klare for tradisjonell krigføring, mens vi er mye dårligere på å forstå mekanismene som er i spill forutfor krig - som nettopp har som mål å svekke vår motstandskraft og vilje. Dette gjelder alt fra storstilte cyberangrep (DDoS-angrep) til oppkjøp og kartlegging av kritisk infrastruktur, desinformasjonskampanjer som spiller på konfliktlinjer (kultur, etnisitet, religion, politikk) i befolkningen, trusler om bruk av atomvåpen, militær signalering, trakassering, etterretningsvirksomhet, kjøp av politikere, utnyttelse av samarbeid på lavere nivå, lawfare og så videre. Det er mye prat om "hybrid krigføring", men hvor er initiativene for å koordinere, samle kunnskap og kartlegge hva truslene er og potensielt betyr?

Katarina Engberg

*Fil Dr, senior rådgivare Sieps, ledamot Kunglig krigsvetenskapsakademien, tidigare departementsråd i Regeringskansliet.
Senaste publikation: 'Germany's Role in a Geopolitically Changed Europe' (2023, Sieps).*

Sverige och Europa kommer under decennier framåt att få leva med den osäkerhet som det innebär att dela gräns med Europas sista oreformerade kolonialmakt – Ryssland. I detta ligger både stora risker, men också möjligheter – Europas sista intressesfärer mellan stormakterna håller på att försvinna. Östfronten regleras liksom tidigare Västfronten efter det andra världskriget. Utveckling kan dock komma att ske utan klagörande fredsavtal, genom Ukrainas funktionella integrering med Europa med en bibehållen frusen konflikt med Ryssland.

Rysslands läge skulle vara sämre om inte landet ingick i en anti-västlig front ledd av Kina som å ena sidan inte kan låta Ryssland förlora, å andra sidan skulle ha mycket att förlora på en eskalering av kriget. Kinas mål är att integrera Taiwan, med våld om så behövs, och i övrigt leda övergången till en värld där USA förlorat sin maktställning till Kinas fördel.

Europa är granne med Mellanöstern, en region med decennier av förväntade konflikter framför sig och få konfliktlösningsmekanismer till sitt förfogande.

Det globala samhället befinner sig i en period av omstötning där felkalkyler kan tända gnistor och konflikter haka i varandra. Det finns dock ingen automatik i en utveckling mot en global konflikt av tredje världskrigskaraktär.

I en sådan situation krävs uthållighet, sammanhållning och en klok användning av samhällets resurser. Försvarsansträngningar och omställningen till ett fossilfritt samhälle kräver offentliga investeringar med ökad press på statsfinanserna.

Oavsett utgången av det amerikanska presidentvalet, måste européerna påskynda arbetet med att ta över ett större ansvar för den egna säkerheten. På ett decennium kan de i bästa fall, om de rätta satsningarna görs, bygga upp en del av de 'strategic enablers', dvs system som strategisk transport, lufttankning, underrättelsesystem som USA nu ensamt står för inom Alliansen. Ett försvagat Ryssland kan ge det rådrum som behövs för att möta en uppfammande framtida konflikt med Ryssland. På kort sikt, om Trump vinner, kan européerna få ta över större delen av kostnaderna för stödet till Ukraina.

Sådana ansträngningar kommer att kräva stora investeringar i civilt och militärt försvar, nationellt och tillsammans med andra, inom Nato och EU. Den planerade nivån för det civila försvaret förefaller vara i underkant. Mycket arbete återstår för att gjuta ihop de militära och civila delarna till ett verkligt totalförsvar. Den kommande totalförsvarspropositionen ger en bild av läget.

Sverige har ännu en väg att gå när det gäller att växa in i sin nya identitet som försvarare av Alliansens östfront och med en koppling till den europeiska kontinenten som vi inte haft på flera hundra år. Den bilaterala relationen med Tyskland, som av Försvarsberedningen av någon anledning inte anses höra till Sveriges närområde, blir central i detta sammanhang.

Sist, men inte minst, är det av stor betydelse att tänka med eget huvud också i Sveriges nya allierade sammanhang.

Kjell Engelbrekt

*Professor i statsvetenskap med inriktning på säkerhetspolitik,
Försvarshögskolan*

1. Vi har en allvarlig, tredubbel utmaning inom säkerhetspolitiken där den Ryska Federationens krig mot Ukraina utgör det mest omedelbara hotet. Men i ett bredare sammanhang handlar det om 1) att upprätthålla den europeiska säkerhetsordning som etablerades i mitten av 1900-talet, 2) att komma överens med USA om en ny arbetsdelning inom det transatlantiska samarbetet där Europa tar ett betydligt större ansvar för konventionellt försvar och avskräckningsförmåga, samt 3) att välja globala samarbetspartners inom forskning, teknologiutveckling och handel framför allt bland de länder med vilka vi delar värderingar och intressen.

2. Jag skulle tro att det i grunden förblir oförändrat, eftersom den regelbaserade världsordningen förblir under hårt tryck framöver. Men det beror också på hur väl vi och likasinnade regeringar förmår svara upp på de tre utmaningarna.

3. Cirka 3 procent 2030 verkar rimligt i dagens läge, men anpassning uppåt ifrån denna kan bli nödvändig.

4. Jag anser att institutionella samarbetsformer, beredskapslagstiftningens kvalitet, värn- och civilpliktens utformning, näringslivets införlivande i totalförsvarsplaneringen, med mera, är viktigare än utgiftsnivåer på detta område.

5. Mer konkretion vad gäller finansiering samt kring institutionella samarbetsformer mellan Försvarsmakten å den ena sidan, och civilsamhälle och näringsliv, å den andra.

6. En genomgripande analys av nationella och Nato-gemensamma resurser avseende luftvärn och motståndskraft mot luftangrepp, samt hotanalys av rysk fjärrbekämpningsförmåga i ett tioårsperspektiv, som sedan får ligga till grund för regional planering.

...

11. Vi talar alltför sällan om kreativa sätt att få storskal fördelar av att vi nu alla åtta tillhör en och samma försvarssallians, samt att vi gemensamt har en ekonomisk styrka som är jämförbar med den Ryska Federationens trots att antalet medborgare är en knapp fjärdedel av Rysslands.

Stefan Forss

Professor, docent vid finska FHS, ledamot av KKrVA och Suomen Sotatieteellinen Seura (Finlands krigsvetenskapliga förening).

1. Läget är allvarligt då även president Niinistö säger att fredens tid är förbi.
2. Svårt att bedöma, sannolikt sämre. I bästa fall bättre om fred i Ukraina kan åstadkommas på anständiga villkor, det vill säga att Ryssland förlorat kriget och Ukrainas integration till väst framskrider. Men stor osäkerhet i så fall rörande Rysslands framtid som då står vidöppen.
3. Avstår att svara explicit, men från Finlands horisont är det en fördel ju starkare Sveriges försvar är.
4. -
- 5 -
6. Från Finlands synvinkel: Tillräckliga arméförband, adekvat utrustade, bemannade och övade. En betydande satsning på marinen för att säkra transportlederna i Östersjön och för att vid behov kunna stänga in ryska Östersjömarinen i sina baser helt och hållet. På flygsidan främst flera GlobalEye AEW&C plan

11. Föreställningen att vi trots mörka moln vid horisonten ännu lever i djupaste fred i Finland och Sverige är svår att utrota. Befolkningen måste fås att begripa att vi nu är alliansanslutna såväl ekonomiskt som militärt och att det medför både rättigheter och förpliktelser. Vi gick med i dessa allianser för att undvika det som Esaias Tegnér sade redan i Svea.

Eröfrare gå fram, som jordskalf, genom världen.

Europas gamla form ej längre hålla vill,

Den nya skapelsen med svärdet yxas till.

Hvad throner störtas om! hvad riken sönderstyckas!

Förtrycket nämns försvar, och rätt är det, som lyckas.

Tror du dig ensam trygg? så är ej våldets art.

Anders Gardberg

Finsk överste i reserven, tidigare bland annat brigadkommandör för Nylands brigad, försvarsattaché i Stockholm mm mm. Landschef och lokal vd för Saab i Finland åren 2015-24, sedan en månad tillbaka Senior Advisor i Saab Finland. Studerat på MHS (nuvarande FHS) Chefskurs 1992-94 och arbetat med finsk-svenskt försvarssamarbete på ett sätt eller annat sedan dess, dvs i 30 år.

1. Vi är i ett nytt geopolitiskt skede med en kraftmätning mellan det demokratiska väst och det auktoritära Öst där den springande frågan är hur det globala Syd kommer att agera och eventuellt välja sida. Det totalitära Öst försöker samtidigt underminera västs enighet genom att underblåsa interna konflikter varhelst det är möjligt.

2. Jag bedömer att vi själva kan påverka utvecklingen till det bättre, eller åtminstone bibehålla läget på nuvarande nivå, men det förutsätter dels att vi dels har en samsyn över allvaret i det nuvarande läget och inte hoppas att det bara går förbi av sig självt.

3. Varför vänta till 2030? Verkställ detta omedelbart och ta exempel från Polen och även Finland.

4. Samma svar som ovan, trappa upp snabbare och ta rejäla skutt direkt. Kriserna väntar inte på att Sverige skall hinna diskutera färdigt!

5. Som ovan, ta höjd direkt och skjut inte på verkställandet genom omständlig byråkrati. Ibland måste man acceptera att det kan gå fel i ett försnabbat verkställande, men det är bättre än att "vänta och se"

6. Lågt hängande frukter: Lös in optionen på fjärde GlobalEye (disclaimer, jag jobbar på Saab, men oberoende så vore detta en "Quick Fix"), befullmäktiga FMV att beställa "More of the same" LV- och PV beväpning, stridsfordon, Archer, liksom Finland gav finska försvarsmakten en beställningsfullmakt på 2 MRD€ i mars 2022 för att fylla på lagren av redan existerande material.

...

11. Det pratas väl nog tillräckligt, det är "verkstaden" som jag saknar.

Ulla Gudmundsson

Tidigare bitr chef för Sveriges Natodelegation och analyschef i UD, författare till boken Nato - en allians i tiden.

1. a) Krig i vårt närområde för första gången sedan andra världskriget.
- b) Hotfullt och revanschistiskt Ryssland, osäkerhet beträffande USA:s engagemang i Europa.
- c) Ny, delvis nygammal kontext som gör läget än farligare: klimathot, kris för demokratin i västvärlden, växande extremhöger på båda sidor om Atlanten.
2. Sannolikt sämre.
3. Passar, inte mitt kompetensområde.

4. Dito. Men mycket viktigt med helhetssyn på civilt/militärt försvar. Obs att civilförsvaret enligt Nato har tre uppgifter: säkra beslutsförmåga hos landets ledning, upprätthålla nödvändiga samhällsfunktioner, stödja det militära försvaret. Alltså inte enbart det sistnämnda.

5. Mer om behovet av satsning på infrastruktur, framför allt den kraftigt eftersatta järnvägen.

6. Satsning på luftvärn, infrastruktur (järnväg men även vägar, sjukvård, livsmedelsförsörjning, skydd av kritiska digitala strukturer).

...

11. De långsiktiga effekterna för Sverige, EU och Nato av en växande klyfta mellan Nord och Syd över kriget Israel-Gaza och den amerikanska Israelpolitiken.

Hans Tino Hansen

CEO og grundlægger af Risk Intelligence A/S. Cand. Polit, Medlem IISS, Støttemedlem Krigsvidenskabeligt Selskab

1. Vi er ikke i væbnet konflikt (traditionel krig)....

Vi er i hybridkonflikt....

Vi er dagligt i cyberkonflikt...

2. Sikkerhedssituationen bliver med stor sandsynlighed værre frem mod 2030 medmindre der sker et fundamentalt skift i Ruslands kurs, hvilket ikke er sandsynligt for nærværende. Ruslands situation bliver ikke bedre med en opslidning af økonomien på grund af krigen i Ukraine og samtidigt bliver en større og større del af Ruslands ressourcer koncentreret mod militæret. Den eneste måde vi i vesten kan sikre at det ikke at situationen ikke bliver væsentligt værre er at sikre at NATO står stærkt politisk og militært både konventionelt og nukleart.

Man skal ikke kun have evnen – det vil sige kapaciteterne – men også viljen til at agere tidligt nok til at undgå krig.

3. Sverige kommer som Danmark fra et lavt niveau siden 2004 og har en udfordring med geografi specielt i forhold til det nordlige Sverige. Sverige skal være en del af NATOs kollektive forsvar og skal forvente at kunne deployere mindst en brigade til f.eks. Letland og derudover bidrage med en eller to brigade og divisionsstyrker i Finland. Hvis Sverige skal opstille en tung infanteribrigade i NATOs kommende styrkemål, bliver det væsentligt dyrere end det

man har lagt op til i Försvarsberedningen. Til sammenligning har Danmark afsat 48 mia. DKK (74 mia SEK) til at opgradere en eksisterende ikke-færdigudviklet ”medium brigade” til tung.

Det betyder at Sverige ikke kan nøjes med 2,61 procent af BNP til militært forsvar i 2030 med (1) og (2) ovenfor som forudsætning. Med andre ord skal man på grund af investeringerne på i alle områder et godt stykke over 3 procent i en længere periode.

4. Det er svært at bedømme beløbet på 15 mia kroner, da det skal ses overfor hvad der allerede er på plads, hvad der skal skabes og hvad ambitionerne er med civilt forsvar. Hvis man skal tilbage til en ambitiøs men moderne version af det civile forsvar under den Kolde Krig virker det som et beløb der er for lavt.

5. Udfordringen som jeg ser det med Försvarsberedningens rapport er at den allerede er overhalet af virkeligheden omkring Sverige og ikke tager stilling til Sveriges bidrag til NATOs kollektive forsvar. Et bidrag der kan blive endda meget omkostningstungt alt efter NATOs styrkemål for Sverige frem mod 2032, der er året hvor andre NATO-lande senest skal være klar med en række kapaciteter.

6. Der er en række områder hvor Sverige kan gøre en afgørende forskel for nordflanken og flere af disse vil også som sideeffekt have en stor positiv civil og økonomisk effekt:

1. Flere ressourcer til beskyttelse af søfarten, havne og ”Sea Lanes of Communication” fra vest til havne som Göteborg men også videre ind i Østersøen.
2. Flere ressourcer til styrkelse af landbaseret transportinfrastruktur som jernbaner i Sverige herunder på sigt flere dobbeltsporede jernbaner.
3. Flere ressourcer til Host Nation Support til at støtte enheder fra andre NATO lande der skal operere fra Sverige eller som skal igennem Sverige til Finland eller Baltikum

4. Udbygning af divisionen til at udgøre en fuldt operativ enhed, der ud over svenske brigader har kapaciteten til at operere med brigader fra andre NATO-lande samt de nødvendige divisionsenheder.

5. Gå sammen med Danmark, Norge og Finland i tæt samarbejde om helt eller delvist permanente strukturer og formationer hvor man kombinerer kapabiliteter fra to eller flere lande for at skabe større militær evne større end man selv kan opnå nationalt. Det kunne være en flotille med en dansk luftforsvarsfregat og to-tre svenske og/eller finske korvetter. Det kunne være landmilitære formationer på divisions- eller korpsniveau i nord, der er fuldt integrerede. Det kan være stående maritim kapacitet til at bekæmpe hybride trusler og forsvare kritisk infrastruktur.

11. Det helt åbenlyse spørgsmål som der tales for lidt om, er atomvåben. Det er som om det stadig ikke helt er gået op for os, at vi er tilbage i en virkelighed hvor atomvåben er en reel faktor i forsvaret af Europa. Under den Kolde Krig var det i NATO-lande en fuldstændig integreret del af forsvarsplanerne fra laveste militære niveau hvor man øvede anvendelse af, og forhold imod, a-våben til det politiske niveau, hvor man øvede den politiske proces via de årlige WINTEX øvelser. Selv Danmark, der havde et forbehold mod atomvåben på dansk grund i fredstid, øvede man i fredstid anvendelse af taktiske atomvåben i krigstid. De atomvåben Danmark skulle anvende i lå i amerikanske bunkere lige syd for den dansk-tyske grænse. Hvad er pointen med dette? Det er at vi skal til at se på NBC igen i uddannelse, træning og i øvelser på alle niveauer, men vi skal ikke forvente at NATO-landene i Norden skal udrustes med atomvåben eller at de nødvendigvis skal placeres i landene.

Martin Hurt

Försvarspolitisk expert verksam i Estland

1. Det säkerhetspolitiska läget i Östersjöområdet påverkas direkt av Rysslands pågående krig mot Ukraina där ryska stridskrafter för närvarande är uppbundna, av Kinas utsagda ambitioner att 2027 vara förberedd att med militära medel införliva Taiwan samt av våra allierades tidskrävande anpassning till det ökade militära hotet efter decennier av nedrustning och fokus på mjukare militära insatser utanför Europa. Det stundande presidentvalet i USA ökar osäkerheten i samband med Donald Trumps kritiska hållning både gentemot det militära stödet till Ukraina och till Nato.

2. Det finns inga tecken som tyder på att säkerhetsläget kommer att förbättras i vårt närområde eller globalt. Tvärtom finns många indikationer som pekar mot att de militära hoten kommer att öka samtidigt som västländerna avdelar alltför begränsade resurser för att kunna möta hoten i samma takt.

3. Den nivån kommer att vara otillräcklig för att uppnå de uppsatta nationella målen samt Natos förväntningar på Sveriges bidrag till alliansen. I juli 2024 skickades ett utkast till Natos förmågemål 2025 ut till medlemsländerna. Förmågemålen kommer att beredas under de närmaste månaderna och sedan godkännas av Natos försvarsministrar hösten 2025. De nya förmågemålen är mycket krävande eftersom de framförallt syftar till att under de närmaste 3-6 åren åtgärda kvantitativa och kvalitativa brister i Natos

förbandsorganisation i förhållande till vad alliansens nya regionala operativa planer förutsätter. Utöver det korta tidsperspektivet finns mycket konkreta förväntningar på vilka förband och förmågor varje land ska bidra med fram till början av 2040-talet.

Eftersom de nya förmågemålen ännu inte fanns att tillgå i april 2024 när Försvarsberedningens förslag lades fram förefaller det ha varit förnuftigt att lägga fram en relativt låg nivå på Sveriges försvarsförmåga som grund för Natos nya förmågemål.

4. -

5. -

6. -

...

11. När man i debatten talar om resurser (eller brist därav) fokuserar man oftast på pengar och personal. Alltför sällan talas det om tid som en begränsad resurs. Pengar handlar ytterst om politiska prioriteringar i statsbudgeten. Tillgången på erfarna officerare och underbefäl är givetvis en flaskhals som ofta bortses ifrån. Tillgången på tid bestäms inte av svenska eller andra vänligt sinnade politiker utan ytterst av motståndarnas, dvs Rysslands och Kinas, makthavare.

Robin Häggblom

Oberoende finländska försvarsanalytiker, känd under bloggnamnet Corporal Frisk. Skrev kapitlet om svensk förmåga i FOI:s rapport "Western Military Capability in Northern Europe 2023. Part 1: National Capabilities" som gavs ut i våras.

1. Redan här och nu ser vi att Ryssland aktivt kartlägger kritiska funktioner i vårt samhälle och inte drar sig för att använda våld, inklusive sabotage, anlagda bränder, och lönnmord, i västländerna för att uppnå sina mål. Risken för ett storkrig i Europa som drar med Sverige är högre än den varit på åtminstone ett halvsekel.

2. Det finns tyvärr inga som helst indikationer vad jag kan se på att säkerhetsläget skulle bli bättre på kort till medellång sikt. Tvärtom, som Hamas terrorangrepp 7 oktober visade finns det ett antal potentiella oroshärdar som utan förvarning snabbt kan flamma upp och sprida sig över större områden. I dagens globaliserade värld ser vi att den typen av konflikter snabbt kan få oväntad följdverkningar i geografiskt distinkta områden. Kopplat med ökade interna spänningar i många europeiska (och övriga) länder, och säkerhetsläget fram till 2030 lär fortsätta att försämrats.

3. Jag är lätt allergisk mot procent av BNP som en mätare, då det lätt tas som ett mått på försvarsförmåga. Vilken nivå Sverige borde ligga på beror på ambitionsnivå, prioriteringar (t.ex. mellan vapenslag och mellan stående/mobiliserade förband), men personligen ser jag att ett realistiskt mål ligger i spannet tre till fem procent, där ett försvar enligt de linjer Sverige tidigare satsat på med hög kvalitet, avancerade plattformar, och flera stående nyckelförband troligen ligger i den övre delen av spannet. Det kan påpekas att det är en nivå som ligger i linje med historiska erfarenheter av liknande oroliga tider.

4. Det är en väldigt svår fråga som långt handlar om dels ambitionsnivå, men också hur kostnader fördelas mellan näringsliv/privata aktörer/kommuner och staten. Gällande till exempel säkring av kritisk infrastruktur så är det möjligt att lagstifta krav eller vid upphandlingar kräva redundans på sätt som hittills saknats i många fall, vilket skjuter över kostnader åtminstone till viss del. Spontant känns 15 miljarder som en bra början, men det är lång väg kvar med erfarenheter från hur det civila försvaret ser ut här i Finland.

5. Lätt raljant, men det viktigaste är inte vad som beslutas, utan när besluten tas. Det finns mycket gott i förslaget - även om jag personligen är lite skeptisk mot vissa detaljer, typ nyetableringsförslag i Kalixfors som andas mer regionalpolitik än försvarsförmåga här och nu - men problemet är att i ett läge med många orosmoln vid horisonten och långa leveranstider på materiel ser vi fortfarande för många formuleringar av typen "det bör övervägas", "bör undersökas", och "konstaterar att planeringen behöver påbörjas". Ett praktexempel är formuleringen om "en utveckling mot en raketartilleribataljon är angelägen men måste övervägas vidare." Det kan jämföras med Norge som tog beslutet om nytt försvarsbeslut med högre ambitionsnivå i juni (baserat på ÖB:s förslag från ifjol) och redan nu håller på att få in offerterna på sin raketartilleribataljon. Äpplen och päron, men visst borde det ett decennium efter ockupationen av Krim och sexton år efter Georgienkriget gå att tröska igenom saker snabbare?

6) Det enskilt viktigaste är att gå i bräsch för en kulturförändring. Det måste gå att peka med hela handen och få in en känsla av att upprustningen av försvaret är bråttom och viktigt nu, och få hela det offentliga att förstå att det här är en förutsättning för att övriga delar av samhället ska fungera. Det innebär att omprioriteringar måste ske till exempel när det gäller buller- och miljötillstånd, hur upphandlingar sker, och hur övningsverksamhet bedrivs. Det här är naturligtvis en känslig fråga i och med självständiga myndigheter och ett opolitiskt rättsväsende, två hörnstenar i rättsstaten, men det krävs ett helhetstänk som jag upplever saknas på flera håll.

Den absoluta nyckeln som allting står och faller med förblir personalen. Att samtidigt växa och höja det operativa tempot kräver mycket av personalen, och där ser vi tyvärr inte festtalen till trots att personalpolitiken får den betydelse som den förtjänar, eller att budgetmedel skjuts till för att möjliggöra de satsningar som krävs. Det militära är ibland ett otacksamt yrke - även just nu när ingen aktivt försöker ha livet av dig vilket är en reell risk när man gör det karriärsvalet - och det kräver ersättningar och förmåner som balanserar upp det. Här är det möjligt att med enkla medel få en stor effekt, men jag har inte sett den insikten från varken politiker eller den högsta försvarsmaktsledningen.

...

11. Plikt och ansvar. Det ger kanske ett lite tråkigt och föråldrat intryck, men det finns för stora delar av samhället som glömt att man både behöver ge och ta i samhället i stort men särskilt inom säkerhetspolitiken. Det gäller både på ett individuellt plan - staten behöver människor som om det värsta sker försvarar vårt sätt att leva med vapen i hand och med risk för sina liv - och inom alliansen - vi förväntar oss att andra länder i de situationer som det Nordatlantiska fördraget täcker är beredda att sända sina söner och döttrar att dö för vårt land, så då måste vi vara beredda att återgälda den tjänsten vid behov. Man behöver inte tycka om det, men ett fungerande samhälle kräver att man gör sin plikt för att man också ska kunna få del av de fördelar och rättigheter som det innebär. Jag skulle vilja se fler inom både politiken, Försvarsmakten, och samhällsdebatten i stort som vågar lyfta de här allvarigare sidorna av omvärldsläget

Anders Lindberg

Politisk chefredaktör Aftonbladet

1. Jag tror att Sverige sannolikt kommer att bli indraget i krig inom de kommande tio åren, sannolikt tidigare. Ryssland uppfattar det redan så och jag ser inga tecken på att spänningen minskar.

2. Sämre. Först långsamt, sedan plötsligt.

3. Försvarsberedningens budget ligger inte i paritet med de hot beredningen själv beskriver. Jag vill se en nivå på 3% till 2030 och att man nu lånar upp 100 miljarder för investeringar nu.

4. Vi har inte skrivit fast något konkret förslag men sannolikt handlar själva budgeten snarare om dubbelt så mycket. Dock går det inte riktigt att säga så eftersom det även handlar om vilket ansvar som läggs på kommer, regioner och andra myndigheter. Under pandemin såg man både fördelarna med samordning och hur mycket högre alla kostnader blev än beräknat. Det civila försvaret är sannolikt nästa svarta-hål-i- budgeten-område.

5. Förutom själva budgeten (3 % plus 100 miljarder i lån) tycker jag själva analysen är bra. Men planen tar för lång tid. Vi har inte den tiden.

6. Om jag får önska i ring saknar jag tre lite bredare saker; en strategisk diskussion om vad kärnvapen egentligen betyder för vår doktrin (det är en annan typ av avskräckning nu och i svensk debatt blir det just nu bara konstigt), en expansionsplan för armén där vi på medellång sikt kan bygga ett robust markförsvar i norr samtidigt som vi kan bidra permanent i Baltikum. Jag skulle vilja se 20 000 värnpliktiga årligen. Och så en sammanhållen drömarstrategi för luft, hav och under vatten.

...

11. Vi pratar för lite om hotbilden mot Sverige. Åtgärder och stora satsningar på försvaret blir obegripligt annars. Jag tycker debatten på Folk och försvar i vintras om det kan bli krig i Sverige tydligt visade att det krävs folkbildning kring hur hotbilden faktiskt ser ut.

Karlis Neretnieks

Ledamot av Kungliga Krigsvetenskapsakademien, tidigare generalmajor och rektor Försvarshögskolan.

1. Vi har idag den allvarligaste säkerhetspolitiska situationen i Europa sedan det andra världskriget. Rysslands återuppväckta imperieambitioner där en hänsynslös användning av militära maktmedel utgör ett sätt att nå politiska mål är en återgång till en politik och ett tänkande som påminner starkt om Nazitysklands och Sovjetunionens under trettio- och fyrtiotalen. Europas halvhjärtade upprustning och saktfärdighet i att stödja Ukraina, i kombination med Amerikas behov av att avdela militära resurser till andra konfliktområden, accentuerar risken för ytterligare allvarliga konflikter i vår del av världen.

2. Jag befarar att det kommer att vara sämre. Då inte bara kopplat till Rysslands maktambitioner, utan också globalt, då som en följd av andra auktoritära staters och extremistorganisationers agerande och deras totala brist på respekt för internationell rätt och mänskliga rättigheter. Hoten kommer också vara mer mångfacetterade: påverkansoperationer, terrorism, cyberkrigföring mot såväl militära som civila mål, användning relativt billiga långräckviddiga robotar som kommer finnas såväl hos statliga som icke statliga aktörer, konventionella militära operationer mm. I det fall organisationer som EU och Nato inte kan, eller vill, enas om kraftfulla motåtgärder för att möta hoten finns risken att situationen blir avsevärt sämre.

3. Nivån är för låg med hänsyn till såväl det säkerhetspolitiska läget som tillståndet i Försvarsmakten. Den föreslagna nivån grundar sig främst på vad som var "minst gemensamma nämnare" för att uppnå konsensus i Försvarsberedningen, och bara i begränsad omfattning på en analys av behoven. Självklara åtgärder i dagsläget som t ex anskaffning av raketartilleriförband, beväpnade drönare och en kraftigt utökad luftvärnsförmåga ryms inte i de ekonomiska ramarna. En faktor som också sällan lyfts fram är att anskaffningsbehovet av materiel styrs av både det som behövs för att utöka Försvarsmaktens numerär som för att ersätta eller kraftigt modifiera befintlig, äldre, materiel. Just nu lever vi på det lilla vi har kvar av "familjesilvret" inköpt med kalla kriget som bakgrund t ex våra stridsvagnar och Stridsfordon 90. De är i ett akut behov av mycket omfattande modifieringsåtgärder, förutom att antalet inte räcker för att sätta upp förband av varken tillräcklig kvalitet eller kvantitet. Likaså finns ett uttalat behov av ekonomiska tillskott för att säkerställa rekrytering och vidmakthållande av personal. Dessutom, erfarenheterna från Ukraina visar på att de volymeräkningar beredningen grundat sina rekommendationer, såväl vad avser personal som materiel, antagligen är rejält i underkant. Enligt mitt förmenande borde beredningen förslagit en modell där det under 1 femårsperiod (fram till 2030) fanns en investeringsfond (kanske i form av lånade pengar) som motsvarade ungefär en procent av BNP för varje år under perioden (skulle innebära ca 300 miljarder kronor) förutom en ordinarie budget på ca 3 procent av BNP. Alltså, totalt ca 4 procent av BNP de närmaste fem åren, med handlingsfrihet att, beroende på omvärldsläget, efterhand besluta att ligga kvar på den nivån eller öka ytterligare, alternativt att från omkring 2030 gå ner till en "vidmakthållandenivå" på ca 3 procent. Dvs en kraftig investeringsbudget i närtid (5 år) för att sedan, om läget tillåter, en vidmakthållandebudget där t ex omsättning av den anskaffade materielen kan ske över säg trettio år istället för som nu behöva anskaffas akut under kort tid. Självfallet måste det också finnas en mental (och planerad finansiell) beredskap i det fall Ryssland skulle

angripa något Natoland i vår närhet, att då med i stort sett omedelbar verkan börja finansiera svenska krigsinsatser. Då kanske 10 procent av BNP. Förhoppningsvis finns sådan planering redan vid Finansdepartementet.

4. Liksom som för det militära försvaret, är nivån för låg. Det kommer kosta stora summor att återuppbygga de kompetenser och fysiska resurser som förstördes under 90- och 2000-talen. Även här borde en anslagsmodell med ordinarie budget plus en initial investeringsfond fram till 2030 tillämpas. Det skulle medge en tämligen snabb återuppbyggnad av det civila försvaret som sedan kan övergå i ett vidmakthållande. Genom att åtgärderna berör mycket stora delar av samhället och att olika fientliga aktioner i dag i än större utsträckning än tidigare antagligen kommer drabba det civila samhället och även kan drabba oss även i fred, t ex cyberattacker, krävs här ett omtänkande vad gäller vikten av förberedelser och beredskap. Det leder till slutsatsen att anslagen till det civila försvaret, i vid bemärkelse, bör ges en helt annan prioritet än vad som tycks vara fallet i dag. Finansieringen av det civila försvaret kommer antagligen alltid var en blandning av vad företag och andra myndigheter kan stå för utan att tydligt belasta statsbudgeten och statliga anslag. Men som en ansats: en ordinarie budget på ca 20 miljarder per år plus en investeringsfond på ca 100 miljarder fram till 2030.

5. Förutom högre anslag enligt ovan borde beredningen redan här ha vågat dra slutsatser från kriget i Ukraina avseende de volymer av personal och materiel som förbrukas i ett modernt krig, och inte i praktiken bara upprepa det som redan sades i försvarsbeslutet från 2020, med några mindre tillägg. Dvs från en tid när andra tankar om vad ett modernt krig innebar var rådande. Dessutom saknas till del en operativ och strategisk analys av hur ett substantiellt svenskt bidrag av försvaret av Baltikum skulle kunna vara avgörande för såväl att avskräcka Ryssland från ett angrepp, som att bidra till att Nato i övrigt hinner tillföra mer långväga förstärkningar till området.

Exempel på konkreta åtgärder vilka borde ha funnits med i beredningens rekommendationer skulle följande kunna nämnas: förmåga att med 2-3 brigader kunna uppträda på Nordkalotten (främst i norra Finland), att med 2-3 brigader kunna delta i försvaret av Baltikum, en förstärkning av flottan för att kunna skydda/eskortera omfattande trupp- och förnödenhetstransporter över Östersjön och i Bottenviken, en utökning av amfibiekåren för att med ca 2 bataljoner kunna delta i försvaret av Åland och andra öar i Östersjön, en avsevärd utökning av luftvärnet för att kunna möta hotet från olika typer av drönare samt ballistiska robotar mm. Beredningen borde också lagt mer energi på att identifiera och peka på lagar, förordningar och processer som försvårar en snabb uppbyggnad av en ökad svensk militär förmåga. Sist men sannolikt viktigast: beredningen borde ställt mycket höga krav på Försvarsmakten att alla krigsförband under perioden skall ha kallats in och genomfört en eller flera övningar liknande de repetitionsövningar som genomfördes regelmässigt under kalla kriget (nu rimligtvis där lämpligt och möjligt inom en Natoram). Detta krav borde också riktas mot andra myndigheter som har viktiga uppgifter i krig, typ länsstyrelser, Försvarets materielverk, Fortifikationsförvaltningen m fl.

Förhoppningsvis kommer dessa inriktningar (och behövliga slantar) finnas i den försvarsproposition regeringen lägger i höst

6. Framgår i huvudsak av svar på tidigare frågor.

...

11: Sveriges möjligheter att med substantiella resurser aktivt delta i försvaret av Baltikum och Finland i väntan på att mer långväga förstärkningar ska hinna anlända. Debatten idag rör sig alltför mycket om Sveriges roll som "staging area" för andra länders resurser på väg till att stödja våra allierade på andra sidan Östersjön.

Diskussionen om officerares behov av kompetenser helt frånvarande i debatten. Vi lämnar nu insatsförsvaret med det behov av kompetenser som krävdes för att i liten skala agera mot upprorsrörelser och motsvarande motståndare till att kunna behöva utkämpa storskaliga strider mot en kvalificerad motståndare. Det dessutom i en allians där vi också vill ha förmåga att påverka beslut avseende stridens förande på såväl hög som låg nivå. Officerskåren behöver en annan kompetensprofil än den som styrdes av insatsförsvarets behov.

Dessutom borde orsakerna till saktfärdigheten i den svenska upprustningen nagelfaras, t ex lagar, förordningar, myndighetskulturer etc. Följt av förslag på konkreta åtgärder hur undanröja dessa hinder, även sådana som kan framstå som obekväma för vissa.

Jonas Parello-Plesner

Direktør, Alliance of Democracies Foundation, visiting senior fellow, German Marshall Fund med fokus på Kina, tidligere dansk diplomat i Washington DC. Fast udenrigspolitisk kommentator i Berlingske og Altinget. Aktuell med bogen [Kampen om Taiwan](#) på engelsk: [The Battle for Taiwan](#).

1) Farligt. Vi var vant til en verden med billig russisk gas og billig amerikansk sikkerhed og et ukompliceret kinesisk vækstmirakel. Alle tre dele er ovre. Gassen så vi var giftig for vores sikkerhedspolitik med Putins angreb på Ukraine (det burde vi have handlet på allerede i 2014). Den amerikanske sikkerheds garanti i NATO og bilateralt stiger i pris, særligt hvis Trump/Vance indtager det Hvide Hus i januar 2025. Med Kina ser vi at de nu er en klar trussel mod vores europæiske interesser. Xi Jinping og kinesiske virksomheder støtter Putin i dennes krig mod Ukraine. Kina er en stigende militærtrussel mod Taiwan og verdensfreden. Det kan sætte gang i en stormagtskonflikt mellem USA og Kina med store implikationer for Europa både økonomisk, militært og værdimæssigt. Læs min bog derom: [The Battle for Taiwan](#). Europa arbejder også for at den afhængighed af Rusland på gas ikke genskabes med Kina på råmaterialer og den grønne omstilling, hvor EU Kommissionsformand Ursula von der Leyens derisking dagsorden er et rettidigt initiativ. Handels- og investeringsforholdet med Kina skal på en række områder ses som sikkerhedspolitik.

2) Forhåbentligt ikke værre – men baseret på at vi allerede befinder os i en meget kritisk situation.

Krigen i Ukraine vil dominere europæisk sikkerhedspolitik og Putins Rusland kræver afskrækkelse – fortsat militær oprustning. Vi skal stå distancen ved at fortsætte økonomisk og militært støtte til Ukraine – også i en situation, hvor USA muligvis reducerer sin støtte under en Trump-administration. 2027 bliver et nøgleår i Asien, hvor Kinas leder Xi Jinping skal genudnævnes af det kinesiske kommunistparti. Xi har markeret at en endelig løsning på Taiwan spørgsmålet skal findes også ved brug af militære midler.

3) Ift. til vores NATO forpligtelser skal alle medlemslande op på 2 procent. Med et farligt Rusland er det bunden at starte på.

Men hvert enkelt nationalt budget for NATO-lance bør afspejle sikkerhedstruslen og en villighed til at kunne forsvare sig sammen i NATO.

Samtidig er det vigtigt at vi samtænker kapaciteter i Norden, NATO og EU, sådan at vi får mest muligt forsvar for pengene. Som mindre lande er der våbensystemer, der ikke giver mening at hvert land indkøber særskilt.

4) Civilt forsvar er en fuldstændig essentiel del af det moderne trusselsbillede. Det gælder både militært men også i forhold til cybertruslen. Her er Sverige et forbillede med en langvarig tradition for at inddrage og sikre, at befolkningen er ordentligt forberedt. Det kan blandt andet Danmark lære af.

5) -

6) -

...

11)

Taiwan, Sydkinesiske Hav og stormagtskonflikt i Asien og hvad det har også af afledte konsekvenser for europæisk sikkerhed.

Niklas H. Rossbach

Historiker och till vardags verksam som senior analytiker på FHS, Centrum för totalförsvaret och samhällets säkerhet, och senior forskare på UI.

1. Med sitt agerande har Ryssland sedan 2010-talet utmanat den ekonomiska världsordning på vilket väst välstånd vilar. Samtidigt har internet och sociala medier för första gången sedan kalla kriget gett auktoritära stater verkliga möjligheter att underminera demokratin genom att manipulera väljare i väst. I och med att Sverige är en del av ett "väst" vars olika delar finns runtom i världen, och i med att läget i världen är kritiskt, är det även kritiskt i vår del av världen.

2. Det är mer sannolikt att väst kommer att dras in i en förvärrad gråzonskonflikt än att läget stabiliseras i form av ett nytt kallt krig. Angreppen i gråzonen kommer att vara svåra att bemästra. De kommer sällan gå att möta med militära medel. De kommer bli kännbara för samhällsekonomin, lokalsamhällen, men även för myndigheter och näringsliv. De kan dessutom oavsiktligt eskalera en ökad spänning till en militär konflikt.

3. Det viktiga är vad medlen används till. Effekten av satsningarna mäts bäst genom att se i vilken utsträckning de avskräcker motståndare från olika typer av angrepp, från cyberangrepp till militära angrepp. I slutändan är dock det viktigaste att bevara den egna försvarsviljan. Om ingen är beredd att använda det militära försvaret hjälper inga militära resurser, oavsett hur vassa de än är.

4. Det viktiga är om satsningarna hjälper Sverige att möta och hejda angrepp i gråzonen, såsom: cyberattacker, manipulation av det öppna och fria samhället samt ekonomiska påtryckningar. Alltså måste nivån täcka in mer än det stöd som Nato och Försvarsmakten förväntar sig av civila samhällsstrukturer i händelse av ett värsta-falls scenario. För oavsett om det blir krig eller ej kommer vi att möta hot och angrepp under tröskeln för väpnad krigföring.

5. -

6. Den pågående fördjupade digitaliseringen kommer att genomsyra allt. Det nätverksbaserade försvaret kommer att göra en comeback, på samma sätt som onlineshopping fick en revansch efter IT-bubblan för över 20 år sedan. Det civila försvaret kommer att behöva möta nya typer av hot mot landets digitala suveränitet, exempelvis riktade mot samhällskritisk data. Totalförsvaret behöver därför satsa mer på cyberförmågor och annan ny teknik som kan användas både över och under tröskeln för väpnad krigföring. Sverige behöver även lära sig tänka, planera och agera i termer av säkerhetspolitisk solidaritet och kollektivt försvar inom Nato. I praktiken innebär det ett fokus på: att kunna skydda strategiskt viktiga tillgångar och anläggningar i Norra Sverige; att kunna säkerställa fungerande transporter av militära förband i väst-östlig riktning framförallt i Norra Sverige; att utveckla internationellt samarbete och övervakning norr om polcirkeln. Dessutom behöver Sverige förstå att Sverige har ett nytt närområde – och det är detsamma som Natos närområde, och det ligger runtom hela Europa.

11. Säkerhetspolitiskt talar vi för lite om att kriget i Ukraina är den mest synliga delen av Rysslands konflikt med Väst och för lite om att det pågående cyberkriget och den ekonomiska krigföringen mot Väst. Försvarspolitiskt talar vi för lite om hur digitaliseringen och ny teknik kommer att förändra framtidens slagfält. Dessutom talar vi för lite om risken för att motståndare kommer att slå till där vi är som svagast och utöva andra slags påtryckningar än militära maktmedel för att få oss dit de vill.

Michael Sahlin

Fil.dr. i statskunskap, fd statssekreterare i Fö och GD Folke Bernadotteakademien, kanslichef i riksdagens försvarsutskott, huvudsekreterare i försvarskommittéerna FK 84 och FK 88, ambassadör i Turkiet, Jugoslavien, Makedonien, Norge, mm, ledamot av Kungl Krigsvetenskapsakademien.

1. Egentligen svårt att särskilja "vår del av världen" från den globala scenen i stort - allt hänger ihop, i en svårkontrollerad eskalationskurva, representerande sammanfallandet mellan geopolitikens båda huvuddimensioner, öst-väst och nord-syd. Därtill kommer att geopolitiken konkurrerar med andra utmanande trender, klimathotet, terrorhotet, massmigrationen, nya pandemirisker mm, som kan innebära behov av samarbete men också leda till ytterligare geopolitiska kriser. Ordet "förkrigstid" kan vara adekvat, men riskerar också att fördunkla faktum att läget nu innebär inträde på okänd terräng.

2. En konsekvens av 1) ovan: mycket stor risk att säkerhetsläget åren fram till 2030 kommer att se ytterligare försämring, ytterst med risk för global systemkollaps, i betydelsen en skenande utveckling med successiv försvagning av mekanismer för fredlig lösning av tvister och därmed systemisk oreda - även om kärnvapenbalansen och kärnvapenavskräckningen fortsatt tillhandahåller en spärr mot ett förödande WW3.

3. Tills vidare OK nivå - även om den är alldeles för låg för att tillgodose alla de behov som ackumulerats under den långa bantningsbehoven. Risk finns nämligen att FM har svårt att hantera tillskott från en viss nivå, och mest

angeläget nu och framöver är en krävande anpassning till Natos beslut om arbets- och rollfördelning inom alliansen, i sin tur i aktiv avvaktan på hur Ukrainakriget utvecklar sig. Skulle utvecklingen där närmaste månader ta steg i riktning mot en direkt militär konfrontation mellan Nato och Ryssland - och tecken på direkt militär samverkan mellan Ryssland och Kina - i praktiken innebärande att Nato-medlemmen Sverige hamnar i krig med Ryssland, då är det mobilisering som gäller, snarare än anslagsfrågor. Så: nivån duger så länge, men extremt stor flexibilitet också på den punkten måste finnas från statsmakternas sida. Läget är allvarligt.

4. Tveksamt om det räcker, Ukrainakriget torde ha gett många smärtsamma lärdomar om (de omfattande) kraven på det civila försvaret i en krigssituation. Men mycket av detta handlar om folkets försvarsvilja och samhällets strukturella motståndskraft. Svårt att taxera vad detta egentligen innebär beträffande anslagsnivån. Med andra ord, det är svårt att bedöma hur mycket civilförsvarseffekt som kan realiseras genom en viss anslagsnivå. Jfr ovan (3) om försvarsbehovet i stort.

5) -

6) -

...

11. Möjligen detta: att Natomedlemskapet (och DCA) dels var ett nödvändigt steg till följd av den ryska aggressionen (art 5-skyddet), men samtidigt innebär att Sverige som medlem nu delar det samlade Natos samlade hotbild och därmed måste vara inställt - med befolkningens införståddhet - på att solidariskt delta i försvaret för alla medlemstaters eventuella utsatthet för rysk eller annan aggression, innebärande att alla kriser och krig, eller krigshot, inklusive kärnvapenutpressning, i det transatlantiska området helt och fullt berör och involverar också Sverige. Detta inkluderar också, och inte minst, alliansens kärnvapenavskräckningspolitik och dess föränderliga utformning. Återigen: en stor paradigmförändring och en krävande sak för det svenska folket att på allvar ta till sig.

Jeanette Serritzlev

Militeranalytiker ved det danske forsvarsakademi med speciale i informationskrig og hybride trusler. Forfatter til bogen 'Informationskrig – påvirkning & propaganda i moderne krigsførelse' (2023).

1. Den sikkerhedspolitiske situation er porøs. Vi er i en situation, hvor de arkitektoniske plader kan forskyde sig på grund af globale tendenser, klimaforandringer og selvfølgelig ikke mindst på grund af Ruslands krig i Ukraine. Derudover er der mange samtidige kriser, krige og konflikter med potentiale til, at de kan udvides og filtreres sammen – og dermed brede sig.

2. Jeg synes alt i alt, at det er svært at være optimistisk. Derfor vil jeg umiddelbart læne i retning af 'værre'. Verden synes at være genstand for større grad af strategisk konkurrence. Flere stater udfordrer USA's hegemoni, hvilket øger konfliktpotentialer.

3. Jeg tror, at det er naivt at forestille sig andet, end at de nordiske lande kommer til at bruge flere penge på forsvar i årene frem. Det gælder både til materielindkøb og øget rekruttering. Jeg har ikke en kvalificeret mening om et eksakt beløb eller procentsats, men det kommer til at koste penge. Sikkerhed er ikke gratis.

4. NATO's fokus på samfundsresiliens fordrer, at vi også – blandt andre ting – bruger flere penge på samfundets samlede beredskab. I Danmark har dette været negligeret, og det er påkrævet med flere ressourcer – men jeg er ikke kvalificeret til at estimere et eksakt beløb.

5. -

6.-

...

11. Jeg synes, at vi på den nordiske side af Østersøen taler alt for lidt om konsekvenserne for europæisk sikkerhed ved et krigsudfald, der er et nederlag for Ukraine. Selvfølgelig taler vi om det i sikkerhedspolitiske kredse, men det fylder meget lidt i den offentlige debat, der til gengæld rummer alt for meget eftergivenhedsretorik og defaitisme. Det vurderer jeg er farligt, for det skaber rum for en debat, der handler om, hvorvidt vi betaler for meget eller for lidt til Ukraine – frem for at tale om, hvad der er på spil, ikke kun for Ukraine, men også for Europas og Nordens sikkerhed og sikkerhedsarkitektur fremadrettet.

Odd Werin

Konteramiral (PA), ordförande i KÖMS, Kungliga Örlogsmannasällskapet samt ledamot i KKrVA, Kungliga Krigsvetenskapsakademien.

1. Den regelbaserade internationella samexistensen försvagas och utmanas av den starkes rätt. Öppen väpnad konflikt har fått en allt lägre tröskel för auktoritära stater/organisationer att tillgripa för att nå sina syften. Läget är bekymmersamt och bör tas på största allvar.

2. Säkerhetsläget de kommande åren bedöms försämrats om inte kraftiga motåtgärder vidtas. De auktoritära staterna kommer utmana de demokratiska, inte minst genom att aktivt bearbeta opinionsbildningen.

3. Med tanke på den långa och omfattande avrustning som förevarit är det en otillräcklig nivå mot det aktuella säkerhetspolitiska läget. Tillförda medel har höjts successivt i de senaste försvarsbesluten med förhoppning att vi ska hinna bygga upp erforderlig förmåga. Men vid varje analystillfälle grusas förhoppningen. Försämringen av det säkerhetspolitiska läget går snabbare än vad tillförda resurser kan parera. Kombinationen med ett redan svagt utgångsläge gör läget allvarligt. Det borde vara bättre att ta i nu när vi fortfarande kan bestämma för att senare lätta på utgifterna. Exempelvis 5 procent åren mot 2030 för att klinga av mot 3 procent 2040 givet att det säkerhetspolitiska läget stabiliserats.

4. Jag uppfattar att det civila försvaret drabbats av lika om inte större urholkning än det militära. Med resonemanget ovan bör nivån sannolikt minst fördubblas (alltså 30 miljarder årligen, min anm).

5. Betydligt större satsningar i närtid. Som det är nu kommer den operativa effekten (för) sent, 2035-2040.

6. Stryp den ryska ekonomin än hårdare. Bland annat genom sektor- och nationsöverskridande åtgärder för att få den ryska så kallade spökflottan att tvingas in under de regelkrav som gäller för alla andra handelsfartyg alternativt bli fraktlös.

...

11. Planering och konkreta åtgärder för att Ukraina ska vinna kriget mot Ryssland - inte bara stå emot.

Den globala uppvärmningens konsekvenser för säkerhetspolitiken. Om vi inte lyckas nå Parisavtalets mål vad har vi då att vänta och hur förbereder vi oss för det. Säkerhets- och klimatläget hänger i viss mån ihop. Vi måste lyckas tillräckligt bra med båda och få positiva effekter i tid.

Johan Wiktorin

Ledamot Kungl Krigsvetenskapsakademien, författare till Korridoren till Kaliningrad (2013)

1. Läget är mycket allvarligt, drivet av ett aggressivt Ryssland med kinesiskt stöd. Europa upplever en stor osäkerhet hur USA kommer agera kring Europa de närmaste fem-tio åren. Europa självt har ännu inte vaknat fullt kring kriget, vilket bland annat avspeglar sig i den relativa svagheten i produktionen av vapen, robotar och ammunition.
2. Med stor sannolikhet till det sämre. Vi fortsätter i den trend som jag skrev 2014-2017 om i serien Mot Väpnad Konflikt.
3. Jag bedömer att det är bättre att ta i, och sen backa något om läget stabiliserar sig. Om läget skulle ytterligare förvärras är det då också betydligt lättare att växla upp. 3,5 - 4 procent med nya beräkningsunderlaget.

4. Här behövs det först en ordentlig injektion för omedelbara investeringar. Sedan behöver det läggas på en högre nivå och följa utvecklingen av det militära försvaret.

5. Mera resurser, snabbare genomförande och mer iterationer.

6. Fler markstridsförband i norr, flera lätta förband som kan vara mobiliseringsbara. Ingenjörförband för ökad operativ och taktisk rörlighet, liksom fördröjande fältarbeten. Sverige behöver också bestämma en händelsestyrd trappa för att träda ur Ottawakonventionen om landminor.

...

11. Egen produktionskapacitet för försvarsmateriel, men även försörjning av livsmedel och insatsvaror. Jag tror också att vi mer behöver diskutera hur vi samordnar oss med de två hörnstenarna geografiskt, Storbritannien och Polen. Hur vi ska få tyskarna att axla sitt ansvar som Europas motor är också en annan dimension. Det är tydligt att ryska påverkansoperationer haft skadligt inflytande i tyska regeringars beteenden sista 15 åren.

Amanda Wollstad

Chefredaktör för Svensk Tidskrift, del av den säkerhetspolitiska podden Höjd Beredskap

1. Jag tror det är svårt att ta till överord. Europa befinner sig i det sämsta säkerhetsläget sedan andra världskriget, och ett antal potentiella krutdunkar i övriga världen försämrar prognosen ytterligare. Förkrigstid är ett målade begrepp, och beskriver väl vad det är vi behöver förbereda oss på.

2. Det kommer bli sämre innan det blir bättre. Om vi har tur, och står stadiga och enade, blir det bara lite sämre. Svajar vi och underlåter att exempelvis stötta Ukraina hela vägen så står vi inför något betydligt värre.

3. Det är en tudelad fråga, och debatten missar ofta att det finns ett enormt underskott efter årtal av underfinansiering. Det vill säga: Det krävs mer pengar på kort sikt fört att finansiera den nivå Försvarsmakten redan borde ligga på. 2,61 är i alla lägen otillräckligt, 3 procent lär snart bli det nya golvet för Nato-allierade och med tanke på Sveriges utsatta läge bör vi ligga högre än så – alternativt skjuta till ett större engångsbelopp för nödvändig rustning här och nu.

4. Jag är inte kunnig nog inom civilt försvar för att tala kronor och öron, men konstaterar stilla att det om möjligt är än mer eftersatt än det militära försvaret och att det oavsett hur man räknar eller prioriterar är en otillräcklig nivå.

5. Förutom 'mer av allt' hade jag, måhända mer realistiskt, önskat se en större och tydligare satsning på personalen och en tidigareläggning av investeringar i nya fartyg.

6) -

...

11. Personalen, och Marinen. Rekryteringsinsatser som ökade platser på officersprogrammen är naturligtvis utmärkt, men man måste fokusera mer på att faktiskt behålla och i återkommande fall också återrekrytera personal. Det duger inte att slita ut eldsjälarna innan kriget ens är här. Marinen behöver ett rejält tillskott för att kunna upphandla och uppdatera flottan. Sverige har en av Europas längsta kurser, svensk handel och import är till stor del beroende av sjöfarten och Östersjön spelar en avgörande roll i kampen om Sveriges, Nordens och Europas säkerhet. Marinen är både underdimensionerad och eftersatt sett till vilka uppgifter som faller på deras bord.

Minna Ålander

Forskare på FIIA, Finlands utrikespolitiska institut, med fokus på Nato och försvar och säkerhet i norra Europa, samt Non-resident Fellow på Transatlantic Defense and Security Program vid Center for European Policy Analysis (CEPA) och non-resident senior fellow på Frivärld.

1. Från ett finskt perspektiv har läget aldrig varit bättre sedan självständigheten 1917. Ryssland har mycket mindre förmåga vid finska gränsen jämfört med situationen före 2022 och det kommer att ta tid att bygga upp på ett sätt som kan hota Finland på allvar. Samtidigt har den finländska Försvarsmakten aldrig varit starkare. Hela den strategiska situationen har försämrats för Ryssland, med Finland och Sverige i Nato. Men även om Ryssland inte just nu har tillräckligt med militär förmåga att omedelbart hota vår region, har Kreml visat både motivation och kapacitet att föra hybridkrig i och mot våra länder. Att förbättra koordinationen i det hela nordisk-baltiska regionen och utveckla gemensamma svar till utmaningarna som Ryssland innebär när de försöker att försvaga våra länder borde vara en prioritet.

2. Det beror på utvecklingen i Rysslands krig mot Ukraina, men sannolikheten är låg att läget ska förbättras tydligt.

3. Nivån måste vara rimlig för att säkerställa att Sverige kan bygga upp en trovärdig försvarsförmåga. Viktigare än procentnivån är vad pengarna går till. Men med hög sannolikhet kommer nivån öka till 2,5-3 procent, inte minst pga höga kostnader när många europeiska länder gör samtidigt beställningar och därmed ökar efterfrågan. Till exempel köpte Finland utrustning i början av 2000-talet "second hand", Leopard-stridsvagn från Tyskland och Nederländerna och MLRS från Nederländerna. Det var ett sätt att säkerställa försvarsförmågan själv under tiden när försvarsutgifterna var låga.

4. -

5. -

6. Från ett finskt perspektiv är det viktigt att Sverige satsar på logistikförmågan i hela landet. Särskilt järnvägsförbindelserna är för närvarande inte på en tillräcklig nivå och måste förbättras. Det gäller framför allt norra Sverige och förbindelser mellan Norge och Finland i Nordkalotten. Därutöver är det viktigt att Sverige ökar markstyrkorna, för att effektivt kunna bidra till gemensamma försvaret av Natos norra flank.

...

11. -

Anders Åslund

Senior fellow, Frivärld, och adjungerad professor vid Georgetown University.

1. Putin är uppenbarligen inställd på att regera på grundval av krig så länge han stannar vid makten - precis som Hitler från 1938. Det är av fundamental betydelse för resten av Europa att Ukraina vinner kriget mot Ryssland. Annars kommer Ryssland att attackera andra länder, sannolikt först Moldavien och sedan andra stater.
2. Säkerhetslägets utveckling beror helt på utgången av kriget i Ukraina. Om Ryssland förlorar förbättras läget - sannolikt tvingas Putin att avgå. Om Ryssland vinner blir säkerhetsläget vida värre.
3. Budgetnivån är inte det centrala men Sveriges - och Europas försvar - behöver vara tillräckligt starkt. Under 1980-talet spenderade USA 6 procent av BNP på sitt försvar som fredligt besegrade Sovjetunionen. Det är en rimlig nivå.
4. Se ovan.
5. De två centrala målen bör vara att Ukraina vinner kriget mot Ryssland och att Putins diktatur i Ryssland avslutas.
6. Inte min kompetens.
11. Vi i Europa kan och måste stärka Ukraina finansiellt och militärt så att det kan besegra Ryssland.